

Indholdsfortegnelse

Program/Indlæg

Mandag den 9.10.2000

Session 1 - Finns det behov, och i så fall vilka, av kriminologisk utbildning för personer verksamma inom olika delar av rättsväsendet?

Stopp og sjekk – en kriminalitetsfremmende politimetode? – af <i>Liv Finstad</i> (N)	3
Trafikbrott och kriminalpolitik – Allmänprevention, straffrättsdogmatik och kriminalpolitik – möjligheter och begränsningar sedd från empirisk perspektiv och tvärtom - af <i>Matti Tolvanen</i> (F)	8
Kriminologisk forskning i praksis – af <i>Lars Holmberg</i> (DK).....	12
Hvad skal vi med kriminologisk forskning i politiet? – af <i>Arne Eirup</i> (DK)	16
Vilken kunskap vill polisen ha av kriminologerna? af <i>Anders Danielsson</i> (S)	20
Polisen på jakt efter förnuft – hurdan kunskap behövs det i det trygghetsskapande arbetet på lokalnivå i dag? – af <i>Ari Sarjanen</i> (F)	25
Polisens behov av kriminologisk forskning - af <i>Peter Lindström</i> (S)*	
Vilken forskning behöver kriminalvården – af <i>Annika Heikkilä</i> (F)	30

Tisdag den 10.10.2000

Session 1 - fortsat

Varför är kriminologisk utbildning viktig för polisen i Värmland? af <i>Stig Månsson</i> (S)	34

Session 2 - Hur används kriminologisk forskning vid planering och utvärdering av kriminalpolitiska reformer?

Alcohol and Drug Abuse Treatment and Recidivism Among Icelandic Prison Inmates- af <i>Jon Fridrik Sigurdsson</i> (I)*	
At være ekstern forsker i en lukket fængselsverden – af <i>Anette Storgaard</i> (DK).	39
Om oppdatering og bruk av kunnskap i forebygging av straffbare handlinger – af <i>Jan Georg Christophersen</i> (N)	43
Samfunnstjeneste som en administrativ avgjørelse – af <i>Erlendur S Baldursson</i> (I).....	51
BRÅ:s strategi för stöd till lokalt brottsförebyggande arbete- af <i>Erik Grevholm</i> (S)*	
Ekstern forsknings betydning for gennemførelse af et projekt på statsfængslet i Ringe – af <i>Bodil Philip</i> (DK).....	55

* Indlæg er ikke eller er ikke rettidigt tilgået sekretariatet.

Onsdag den 11.10.2000

Session 3 - Vilka typer av kunskaper vill kriminologer föra fram till den praktiska verksamheten inom rättsväsendet?

Universitetsforskning - är det något för den praktiska verksamheten? - af <i>Jerzy Sarnecki</i> (S)*	
Vilka typer av kunskaper vill kriminologer föra fram till praktiker? – af <i>Jukka-Pekka Takala</i> (F)	59
Behovet for kriminologer innen politiet – af <i>Jon H. Snorrason</i> (Is).....	63
Deltagerliste:	65

* Indlæg er ikke eller er ikke rettidigt tilgået sekretariatet.

Stopp og sjekk – en kriminalitetsfremmende politimetode?

Av Liv Finstad (N)

Hva gjør ordenspolitiet?

Ordenstjeneste beskrives gjerne som summen av publikumsmeldte oppdrag og politiets egne initiativer. Ordenspolitiet tar *mange* egne initiativer. Systematisering av hendelser på 50 tjenestesett¹ viser følgende resultat:

Tabell: Hendelser i ordenstjeneste fordelt etter publikumsbestillinger og politiinitiativer. I totaltall og prosent.

	<u>Publikums-</u> <u>bestillinger</u>	<u>Politiinitiativer</u>
Totaltall	248	178
I prosent	58	42

Publikumsbestillinger og politiinitiativer er to ulike former for politiarbeid; profilen er helt forskjellig:

Publikumsbestilt politiarbeid handler først og sist om *mangfold*, og rekkefølgen er tilfeldig: om bråkete ungdommer, hunder som blir borte eller bjeffer, naboer som klager over høy musikk eller ulovlig bråtebrenning, vold på offentlig og privat sted, passasjerer som stikker av fra drosjeregningen, ran, mistenkelige personer, innbrudd, ulovlig fjerning av kumlokk, leting etter blottere, bistand til eldre mennesker som faller på gulvet, vaktthold ved ambassadene, eskorte av prominente personer, trafikkulykker, transport av fulle folk og psykiatriske pasienter, leteaksjoner etter bortkomne, boligbranner, selvdrap, døde grevlinger og andefamilier på farlige veier. Noen oppdrag tilhører en annen logikk, som når plagete mennesker hører truende stemmer og ber om politiets hjelp til å fjerne en innbilt inntrenger som de tror har ødelagt vaskemaskinen.

Mens publikumsbestillinger omfatter alt mulig fra behov for politiets bistand ved grov vold til å få andefamilien på trygge veier, er politiinitiativene en mye mer *spesialisert aktivitet*. Rekkefølgen er *ikke* tilfeldig: stopp og sjekk av personer og biler på mistanke, "uroing" av problemmiljøer, publikumskontakt, håndtering av trafikk, håndtering av politiobserverte lovbrudd og håndtering av ordensforstyrrelser. Mer enn halvparten av alle politiinitiativer handler om å sjekke bestemte personer og miljøer.

¹ Materialet som dette bidraget bygger på, er hentet fra boka *Politiblikket* (Pax Forlag, Oslo 2000).

"Politiblikket" er ordet jeg bruker for å utforske politiets "briller" og måtene som politiet leser omgivelsene på, enten det er publikum som har bedt om politiets bistand eller det gjelder politiets egne initiativer. Politiskjønnnet brukes ikke bare for å finne ut hvordan hendelser skal håndteres; i første omgang opptreer skjønnet når politiet leser omgivelsene. Materialet som boka bygger på, er samlet gjennom et langvarig feltarbeid i Oslo politidistrikt på 1990-tallet. De 50 tjenestesettene som brukes for å illustrere hva ordenspolitiet gjør, utgjør et utvalg av observasjonsmaterialet.

Mens publikumsbestillingene er hummer og kanari og har et visst innslag av hjelp, bistand og serviceoppgaver, går politiinitiativene entydig i retning av mistankebasert kontroll. I intern politisjargong kalles dette "å sjekke slask". Slask er sekkebetegnelsen for den gruppen mennesker som politiet ofte kommer i kontakt med fordi de bryter loven, beveger seg farlig nær lovens grenser eller mistenkes for lovbrudd. Men det er ikke bare ett trekk eller en bestemt handling – et lovbrudd – som er tilstrekkelig for å havne i kategorien. Det skal være en kombinasjon av flere kjennetegn. Når ordet "slask" brukes om personer selv når politiet ikke vet om de har gjort noe galt, har det også noe med utseende og livsførsel å gjøre: klær, hårlengde, alder, bosted, døgnrytme, hvor man vanker, hvem man vanker sammen med, livssituasjon. En person som stoppes og sjekkes trenger derfor ikke ha begått en lovstridig handling, men kan se ut som en person som minner om dem politiet ofte kommer i kontakt med. Politiblikket er spesielt innrettet mot en bestemt Type Folk, særlig dem jeg kaller gatefolket.

Konstabeluro

Forsvaret for stopp-og sjekk-metoden er den offisielt trygghetsskapende: Å "gjøre noe" med kriminaliteten. Men når man gransker "stopp og sjekk"-metoden grundigere, ser man at den også henger sammen med organisatoriske og kulturelle forhold i politiet. Forestillingen om at egentlig politiarbeid er "å fange tyver" – og den beste metoden er å "stoppe og sjekke slask" – står sterkere blant yngre enn erfarne politifolk, sterkere blant politimenn enn politikvinner. Yngre politimenn er mest tilbøyelige til å beskrive en god arbeidsdag med ingredienser som en blåtur,² en biljakt, en pågripelse. En erfaren politikvinne blant mine informanter beskrev fenomenet med et talende ord: *konstabeluro*. Noe må skje. En biljakt, en blåtur, en fange er hver for seg og særlig samlet et håndfast bevis på at det skjer noe. Siden ordenstjeneste i stor grad er et selvstendig arbeid der patruljene langt på vei kan bestemme dagsordenen selv, har konstabeluroen sterkere innslag i praksis enn på papiret og i offisielle idealer. Når ordensavdelingen har lavest gjennomsnittsalder i tillegg til å være den mest synlige avdelingen utad, blir ordenstjeneste preget av *unge politimenns forestillinger om hva politiet skal gjøre*.

Ung alder er et problem på flere måter: Jo sterkere forventning om "å fange tyver", jo mindre blir man opptatt av for eksempel å utføre serviceoppgaver, konversere alminnelig med publikum og bruke tid på mennesker som har opplevd noe belastende, som et innbrudd. Det kan nærmest gå sport i det når patruljene treffer hverandre i spisepausen eller når man er ute og cruiser med patruljebilen: "Har *dere* tatt noen?" Sammenliknet med en slik politilogikk vil for eksempel forebyggende tjeneste fortone seg som en lang gjesp, og de konstabelurolige opplever en slående kontrast mellom bilpatruljering og forebyggende tjeneste. Mens bilen bærer bud om handling, rådsnarhet og forbryterjakt, blir forebyggende tjeneste – og også fotpatruljering – noe ubestemmelig og lite konkret.

Ordenstjeneste er imidlertid ikke særlig spennende i lengden; det vet den som har erfaring. På sitt mest rutinemessige er det ikke mer utfordrende å være politi enn å sitte som Securitas-vakt på en nattestille bomstasjon. Når ordenstjeneste likevel oppleves som en utfordrende, fascinerende og aktiv virksomhet, handler det særlig om en forventning som skapes i spenningsforholdet mellom "stille på radioen" og "alt koker". Motsetningen mellom å vente på at noe skal skje, og samtidig håpe at det skjer minst mulig, betyr at politiet forsøker å tilpasse seg to helt ulike forventninger samtidig. Den ene forventningen er intellektuelt

² "Blåtur" er utrykningskjøring.

gjennomtenkt og politiideologisk autorisert, der fred og ro er det beste. Den andre forventningen er personlig og følelsesmessig, der fred ei alltid er det beste, men at noe skjer. Ordenstjenestens rytme kan derfor oppsummeres som et paradoks: *Politiet venter på at noe helst ikke skal skje*. Mens stress i politiyrket vanligvis knyttes til arbeidspress og belastende hendelser, forteller min analyse om et helt annet problem: Politifolk, særlig de yngste, kan bli stresset når det ikke er noe eller nok å gjøre. Ordenstjenesten har etter mitt skjønn en større utfordring i å takle perioder når det er "stille på radioen", enn perioder når "alt koker". Det er som en kriminalroman som aldri kommer i gang. Da skriver politifolk heller sin egen. Den er heller ikke alltid "etter boka", dvs. i overensstemmelse med hjemmelsgrunnlaget for å stoppe og sjekke.

Politiblikkets to innebygde problemer

Politiblikket har to innebygde problemer. Det første problemet er *treffsikkerheten*. Jo mer rutinemessig metoden stopp og sjekk brukes, jo større risiko er det for å ramme feil. Når politiblikket rammer uskyldige, angripes rettssikkerheten og uskyldiges rett til å være i fred for politikontroll. Mange unge menn med en annen hudfarge enn den hvite norske, kommer med slike anklager mot politiet. Dette er ikke grunnløse anklager.

Det andre problemer er *treffsikkerheten*. Selv om politiinitiativene ikke bare handler om stopp og sjekk, er politiblikket i sin kjerne et mistanke- og lovbruddsblikk. Politiblikket er ikke bare noe som læres gjennom erfaring; det konstruerer samtidig denne erfaringen. Uten politiblikket kunne man tenke seg at for eksempel 2000 politiinitiativer fordeles på 200 000 av byens innbyggere. Den enkelte borgers risiko for å bli utsatt for politikontroll er dermed minimal og tilfeldig. Sannsynligvis vil politiets "gevinst" være uhyre liten; politiet fanger ikke mange "tyver" gjennom en slik tilfeldig kontroll. Men når 2000 politiinitiativer brukes overfor for eksempel 300 personer som bærer tegn på å være kjenninger av politiet, vil denne gruppen oppleve hyppige politikontroller. Politiets gevinst i betydningen å fange tyver er mye større ved slik selektiv kontroll, selv om kanskje bare en tredjedel av dem som blir stoppet og sjekket, har gjort noe galt akkurat nå. Hos gatefolket er kriminalitet en innvevd del av et livsmønster som også rommer mange andre problemer: rusmisbruk, dårlig skolegang, arbeidsløshet, dårlige sosiale nettverk osv. Livsstilen deres er offentlig og synlig. De bruker og selger dop. De begår vinningskriminalitet. Politiet vet mye om denne Type Folk og livet de lever. Derfor er også politiblikket treffsikkert. Tar man utgangspunkt i dem som blir tatt, har politiet et mye bedre og langt mer treffsikkert blikk enn folk flest.

Det er ikke bare politiblikkets manglende treffsikkerhet – å ramme uskyldige – som er et problem. I et lengre perspektiv er treffsikkerheten minst like problematisk: Ordenstjeneste handler ikke bare om tolkende analyse, men også om at politiet er en viktig bidragsyter i utformingen av byens landskap og i hvilket omfang merkelappen "kriminalitet" skal seire på bekostning av andre aktuelle merkelapper. På papiret er politiets handlingsrepertoar mulighetenes marked. I praksis risikerer den strafferettslige logikk å bli nokså enerådende. Denne logikken konsentreres tydeligst i forestillinger om at det "egentlige" politiarbeidet er "å fange tyver". Strafferettsapparatet blir den logiske mottaker av konflikter mellom mennesker når handlinger blir definert som kriminalitet. Men det vi kaller kriminalitet handler om problemer skapt av samfunnets organisering, livsbetingelser og sosiale relasjoner. Det er ikke gitt at tolkningskjemaet "kriminalitet" skal seire når samfunnsproblemer skal navngis. Problemene er ikke konstruerte, men kategoriene – hvordan vi beskriver problemene og dermed hva vi gjør med dem – er konstruerte.

Problemet med ledig tid og innholdet i det problemorienterte politiarbeidet

Hva gjør politiet med den ledige tiden, dvs. den tiden patruljene ikke avviker publikumsbestillinger? Hvordan ledig tid skal brukes, er i liten grad tematisert som et problem. Jeg anslår den ledige tiden på 50 tjenestesett gjennomsnittlig til 30-50%. En viktig måte å vente på, er å ta egne initiativer. I dag – uten særlig planer og styring – har ordenstjenestens ledige tid en nokså løs dagsorden. Hvis ikke patruljene har planer, gjør man derfor det som patruljene finner mest lettvinnt og nærliggende. Det letteste og mest nærliggende i den spontane ordenspatruljeringen er å sjekke "slask" eller personer som oppfattes som "slask". Hvis politiet skal sette dagsorden enda mer selv, blir det lett "mer av det samme". Hvis aktivitetsmenyen skal inneholde andre handlinger enn de vante og spontane, er det beste antakelig enten å foreta trafikkontroller eller parkere bilen og gå en tur mens man venter. Det er sunt for politiet at politiet ikke bare driver med kriminalitetskontroll av kjenninger og antatte kjenninger, og personlig ser jeg gjerne at politiet driver mer med trafikkontroller overfor det generelle publikum. Parkerer man bilen, gis det dessuten et rom for å opparbeide et mer allsidig forhold både til kjenninger og det generelle publikum. En slik ikke-målrettet kontakt handler om muligheten for å opparbeide *perspektiv* gjennom allsidig kjennskap til by og folk. Men det forutsetter selvsagt at patruljene snakker med dem man treffer, og utvikler både en konverserende, forklarende og avdramatiserende politirolle. "Stopp og prat" er en ganske annen metode enn "stopp og sjekk".

Hva skal være innholdet i den honorære betegnelsen "problemorientert politiarbeid"? Når politiet selv definerer innholdet, blir det problemorienterte politiarbeidet mer av det samme som ordenstjenesten gjør i dag – man forsøker bare å gjøre det bedre, mer systematisk. Dette er noe helt annet enn hva problemorientert politiarbeid var ment å være: At politiet må gå vitenskapelig til verks for å systematisere sine egne erfaringer og ved å forholde seg aktivt til, og anvende, andre typer kunnskaper enn sin egen interne erfaringsbaserte kunnskap. Tverrfaglighet og reflektert forståelse av problemene og problemenes årsaker er en del av det kunnskapsbaserte politiarbeidet. Men jeg understreker også at utviklingen av et "problemorientert politiarbeid" er nødt til å forholde seg mye mer aktivt til den overordnede problemstillingen: Hvilke oppgaver i den samfunnsmessige arbeidsdelingen skal politiet – og nettopp politiet – ta seg av? Hvilke oppgaver bør politiet *ikke* ta seg av? Dette spørsmålet er nærmest fraværende både i offentlige debatt og internt i politiet.

I forsøket på å utvikle et problemorientert politiarbeid som fortjener navnet, kan man for eksempel starte med en åpenbar aktuell gruppe: Rummisbrukere som i dag underlegges mye politikontroll. Når politiblikket er treffsikkert – som det ofte er – mottar personer som bærer velkjente tegn på å ha et miserabelt liv, enda en livspåkjenning. Politikontrollen fører ikke til et mer lovlydig liv selv om politiets og reaksjonsapparatets uttalte målsetting nettopp er å forhindre kriminalitet. Her og nå blir politikontrollen en ekstrabelastning for dem som ikke opplever at de har andre handlingsvalg. På lengre sikt vil den stadige politikontrollen bidra til å redusere deres handlingsalternativer enda mer. Politiets "stressing" av miljøer og enkeltpersoner gjennom kontroll og stadige beslag fører til enda mer strev med å skaffe nytt stoff enten ved stoffsalg eller innbrudd. Når politiet gjør "mer av det samme", blir det også "mer av det samme" for gatefolket. De må ikke bare dekke det daglige stoffbehovet for å holde seg "friske", men også selge enda mer dop for å dekke opp det som politiet har beslaglagt. Politiblikket på gateplan er imidlertid ikke særlig opptatt av kontrollens og uroingens konsekvenser i form av stigmatisering, ytterligere utstøtelse og hvordan kontrollen fremmer nye lovbrudd. Hvorfor skal stoffmisbrukere som selger stoff for å finansiere eget forbruk først og fremst være politiets anliggende og ikke helsevesenets? Spørsmålet er sentralt

fordi helse- og sosialvesenets innsats overfor gatefolket blir vesentlig vanskeligere på grunn av politiets rutinemessige kontroll av dem. Det finnes ulike modeller på nordisk basis; det finnes eksempler på en annen kontrollpraksis enn den jeg beskriver med utgangspunkt i norsk politipraksis på gateplan. Men én sak er hva spesielle politienheter gjør i alternative og kanskje tverrfaglige forsøk; en annen sak er hva den alminnelige ordenstjenesten fortsetter med på eget initiativ. Fenomenet antar nesten en arketypisk karakter: Det patruljerende ordenspolitiet kan alltid stoppe og sjekke "slask". Det gjør de i stor omfang.

Når stopp og sjekk av gatefolket produserer mer registrert kriminalitet og enda færre handlingalternativer for de gjennomkontrollerte, risikerer politiets innsats å reproducere en klasse av utstøtte kriminelle. Selv om det ikke er politiets intensjon, bidrar politiblikket når det brukes til å stoppe og sjekke gatefolket, til å forsterke nedslående livsbetingelser for de samme taperne – og også skape nye tapere. Dette er politiblikkets innebygde problem. Gatefolket er både gjennomkontrollerte, resignerte og gjengangere i den strafferettslige kontrollen enten den skjer på gateplan eller i rettsapparatet og fengslene. Særlig i forhold til denne gruppen framstår ordenspolitiet som en førstelinjetjeneste som bidrar til å reproducere en kriminell underklasse. Jeg konkluderer derfor med å ta bort spørsmålstegnet i overskriften. Stopp og sjekk *er* en kriminalitetsfremmende politimetode.

Trafikbrott och kriminalpolitik – Allmänprevention, straffrättsdogmatik och kriminalpolitik - möjligheter och begränsningar sedd från empirisk perspektiv och tvärtom

Av Matti Tolvanen

Om trafikbrotten och kriminalpolitiken

Till gruppen av trafikbrotten räknar jag bl.a. äventyrande av trafiksäkerheten, grovt äventyrande av trafiksäkerheten, trafikföreseelse, rattfylleri, grovt rattfylleri och olovlig körning. I min avhandling har jag först riktat intresset mot möjligheterna att uppnå normkonformt beteende i vägtrafiken medelst straffrättsens medel. I förgrunden träder special- och generalpreventiva modeller jämte deras empiriska grundvalar. Jag har även strävat efter en rättsdogmatisk tolkningsmetod som på adekvat sätt beaktar den kriminalpolitiska forskningen och kriminalpolitiska argument. Jag har alltså försökt att ta avstånd från traditionell tolkningsjuridik. Jag har också funderat om hur straffrätten kan legitimeras utgående från en preventiv straffrättsmodell.

För att man skall kunna ta ställning i trafikbrottsliga frågor måste man veta något om den allmänna vägtrafikpolitiken. Om man i detta skede uppfattar kriminalpolitik som närmast samhälleligt beslutsfattande och diskussion, står kriminalpolitiken å ena sidan parallellt med och till kriminalpolitiken och ställer å andra sidan sina egna krav. Vägtrafikpolitikens allmänna mål är att inom ramen för tillbudsstående medel minimera antalet döda och skadade i trafiken. Men trafiksäkerheten är inte trafikpolitikens enda mål. Man försöker samtidigt garantera förverkligandet av andra grundrättigheter, till exempel rörelsefrihet, näringsfrihet och rätten att leva i ren och sund miljö. I denna avvägningsprocess, som bl.a. resulterar i konkreta lagstiftningsåtgärder, spelar även straffrätten en betydande roll.

Som kriminalpolitikens mål godtar jag gärna i finsk diskussion sedan 1970-talet framförda strävan efter att minimera brottskostnaderna samt fördela kostnaderna rättvist. Som ett centralt medel för kostnadsminimering ser jag en minskning av normstridigt beteende. Vid kostnadsfördelningen bör man emellertid alltid beakta grundrättigheterna och principen om fair play.

Beteendestyrning genom straffhot

Jag utgår från den i skandinavisk litteratur starkt företrädda uppfattningen att kriminaliseringar och straffhot enbart kan ges en preventiv grund, dvs. att straffrätten legitimeras på grund av pragmatisk/rationella skäl. Det bör dock inte bestridas att när det är fråga om mycket grova brott (t.ex. dråp, sexualbrott) har även vedergällningen en betydande roll. Man kan tänka sig tre vägar för beteendestyrning genom straffhot: 1) avskräckning, 2) skapande, förstärkande och upprätthållande av moral samt 3) skapande av vanemässig laglydnad. I tysk litteratur talar man hellre om positiv och negativ generalprevention. Straffrätten har även en specialpreventiv verkan, de konkreta straffen har en varnande, anpassande eller internerande effekt. Dessa verkningar är dock mera faktiska konsekvenser av straffsystemet och dess användning än direkta målsättningar. Jag ser förhållandet mellan generalpreventiva verkan och specialpreventiva verkan på så sättet att man vid straffutmätning avvägar om det av specialpreventiva skäl kan fällas ett lindrigare straff (bötesstraff, samhällstjänst, ungdomsstraff) även om generalpreventiva skäl (upprätthållandet av allmän laglydighet) kanske skulle kräva ett frihets-

straff. Man har nämligen kunnat påvisa på allmän nivå att ju lindrigare är straffet desto mindre är återfallsrisken. Trots det är det självklart att man vid grovre brott är tvungen att använda även stränga straff för att övertyga medborgarna om att statsmakten kan upprätthålla gällande normer och rättsordning.

Det tas ofta för givet att straffrätten som sådan har en preventiv effekt utan att man ens försöker pröva om påståendet stämmer eller ej. Allmänpreventionsteorins paradigmatiska karaktär gör att även motstridiga händelser och handlingar kan tolkas på liknande sätt inom teorins ram och rena "common sense" - erfarenheter används som teorins starkaste utgångspunkter. Man borde i stället fråga allvarligt om paradigman om straffets allmänpreventiva verkan kan underbyggas med hjälp av empiriska forskningen. Mitt intresse har i huvudsak varit att undersöka de faktorer som kan antas påverka effektsgraden. Dessa faktorer är normkunskap, sanktionssäkerhet, sanktionsomedelbarhet, sanktionsstränghet samt inställningen till straffhot och trafik kontroll. Jag har gått igenom och analyserat den empiriska forskningen kring lagligt och olagligt trafikbeteende och sedan försökt att nyttja de erhållna forskningsrönen i straffrättsdogmatiken.

Om normkunskap finns det inga entydiga resultat att tillgå. Man kan ändå utgå från att körundervisning och allmän trafikupplysning skapar en tillräcklig kunskap om det korrekta trafikbeteendet. Det har påvisats i trafikpsykologiska forskningar att man känner till kanske bra de centrala trafikregler, trafikmärke och väjningsplikt. Det är forskningsmässigt entydigt att den subjektiva risken för upptäckt har en avgörande betydelse för laglydnaden. Eftersom avsevärd fortkörning och körning i berusat tillstånd klarast påverkar trafiksäkerheten i negativ riktning är det rationellt att försöka öka sannolikheten för upptäckt.

Beträffande sanktionsomedelbarheten ser jag ett direkt samband med avskräckningen och även med preventionen på mera omfattande sikte, särskilt när åtgärden på grund av t.ex. avsevärd fortkörning är ett omedelbart körförbud. Däremot verkar sanktionssträngheten inte ha någon egentlig effekt på lindriga trafikbrott. Den avgörande faktorn är alltså den subjektiva risken för upptäckt och sanktionsomedelbarheten som är inte möjligt t.ex. om man bevakar trafiken automatiskt med hjälp av fotoapparater. Man kan uppnå den bästa möjliga effekten med hjälp av öppen eller halvöppen polisövervakning. Vid allvarliga brott har vi redan en så pass sträng sanktionsskala att höjningar inte har någon eller endast en mycket ringa effekt.

Forskningen visar att allmänheten åtminstone i Finland förhåller sig mycket positiv till trafik kontroll och bestraffning av trafikbrottslingar. För att undvika kontraproduktiva effekter bör dock övervakningen koncentreras till s.k. farliga platser som skolor, sjukhus, tätbebyggda områden etc.

Det är självklart att man inte enbart med straffrättens medel kan lösa vägtrafikens problem även om straffrätten som en del av allmän samhällspolitik och trafikpolitik har en betydande roll i kampen för att minska dödsfall och skadade i vägtrafiken. Jag för min del tror inte på sk. nollvision i trafiken, dvs. jag antar att man aldrig kan förebygga alla dödsfall i vägtrafiken fastän man tar till hänsyn alla de medel som det står till buds i samhället.

Begreppet kriminalpolitisk forskning

För det första ser jag det som rätt entydigt att det finns en praktisk kriminalpolitisk forskning som tjänar lagstiftarens behov. Men denna praktiskt inriktade forskning kan även nyttjas av

åklagarna, domarna och rättsdogmatikerna i deras arbete med att lösa konkreta fall respektive typfall. Det finns därjämte även en teoretisk kriminalpolitisk forskning som på en abstrakt och principiell nivå överväger generalpreventionens möjligheter och begränsningar. En dylik teoretisk kriminalpolitik försöker också definiera de normativa gränser som kriminalpolitiken inte har rätt att överträda.

De grundläggande argumenten vid bestämmandet av gränserna för det straffrättsliga ansvaret kan enligt min undersökning hittas hos de s.k. kriminaliseringsprinciperna. Till dessa hör bl.a. principen av skyddet av rättsgoda, ultima ratio-principen samt legalitetsprincipen. De flesta kriminaliseringsprinciper kan härledas från grundlagens krav på människovärdens okränkbarhet och från andra grundrättigheter. Kriminaliseringsprinciper bör beaktas inom rättskipning och rättsdogmatisk forskning så att de kanaliseras först och främst genom förarbetena. Men principerna kan även mera fritt användas som ett slags topöikatalog. Principerna borde nyttjas i praktiken utgående från det stöd de har i den empiriska verkligheten. Empiriska forskningens resultat blir integrerade i straffrättens normativa system genom rättsdogmatisk systematisering.

Kriminaliseringsprinciper kan transformeras till tre praktiska principer, dvs. principen om skyddsbehov, proportionalitet och lämplighet.

I min avhandling har jag nyttjat de tre principerna i fråga för att visa hur ansvaret för trafikbrott kan begränsas redan på nivån för gärningsculpans. Ett prima facie brottsbeskrivningsenligt beteende som saknar relevans för bakomliggande rättsgoda bör anses som icke-brott. Man kan även skissera en straffrättslig tolkningslära på basis av kriminalpolitisk argumenteringsmodell. I stället för traditionella rättskällor vore det kanske mera karakteristisk för lagtolkningen att tala om rättsordningens tre nivåer vilka är yttre nivå, rättskulturens nivå och rättens djupstruktur. Kriminaliseringsprinciper och kriminalpolitiska argument hör till rättskulturen eller till rättens djupstruktur även om lagtolkningen präglas av beständig växelverkan mellan olika nivåer.

Begränsningar för utnyttjandet av empiriskt material

Empiriska forskningens resultat präglas av viss osäkerhet. Brotsstatistiken avslöjar endast brottsligheten som har blivit registrerad. Man kan tolka både uppstigande och sänkande siffror på många olika sätt. Förändringar i brotsstatistiken kan bero på förändringar i bevakningsintensitet eller brottsoffren kan anmäla mera brott efter att ha t.ex. genom massmedia kunskap om sina rättigheter. Eller brottsituationen har påverkats av någon helt annan samhällslig faktor än straffen. Man kan ju försöka kontrollera brottsiffror t.ex. med hjälp av sk. vägkantundersökningar. Men även andra empiriska kunskaperna om allmänpreventionens effekter är osäkra och oklara. Allmänpreventivt kan straffet ses som ett budskap från staten. Kommunikationsprocessen från lagstiftare och rättsutövande myndigheter till allmänheten utgör ett centralt led i allmänpreventionens sätt att verka. Den processen är mycket komplicerad och man kan kritisera t.ex. intervjuundersökningar därför att de inte motsvarar någon aktuell brottsituation. Rättsapparaten ger genom sin praxis en mängd viktiga beteckningar på verkligheten åt medborgarna. Men det är inte givet att mottagaren förstår budskapet på samma sätt som sändaren. Man kan grunda straffens effekter på grund av de generaliseringar som man gör av sina upplevelser till andra. Man tar alltså för givet att också andra upplever världen på samma sätt som jag. Inom allmänpreventionsforskningen kan man redan i förväg förvänta sig oklarhet och osäkerhet. Det kan bero på osäkerhet och oklarhet i forskningssituationen, ett förhållande som man eventuellt kan komma tillrätta med genom bättre

forskningsmetoder och större forskningserfarenheter. Men den viktigaste faktorn är allmänpreventionen som kommunikationsprocess som gör att resultaten med nödvändighet blir osäkra och oklara och att eventuella samband i bästa fall framstår som svaga.

Enligt min mening det löner sig emellertid att sträva efter bättre kunskap om preventionen, dess effekt och konstitutionella begränsningar. Det behövs empirisk forskning speciellt när det är fråga om på vilka medel den bästa preventionseffekten är att nås men det behövs likadant dogmatisk forskning som funderar preventionens berättigande från moralfilosofiska, rättsteoretiska, straffrättsliga och författningsrättsliga synvinklar. Det är kort sagt fråga om en diskurs mellan empirisk och normativ forskning. Lagreformer kan inte grundas enbart på empiriska forskningens resultat men det går inte heller an att glömma bort den empiriska verkligheten.

Kriminologisk forskning i praksis.

Af Lars Holmberg (DK)

Dette seminar har to, for mig at se sammenhængende, hovedtemaer. For det første, hvilken rolle kriminologien spiller ved planlægning og evaluering af tiltag inden for retsvæsenet. For det andet, hvorvidt praktikerne har brug for kriminologisk uddannelse og i givet fald hvilke kundskaber, der er tale om. Jeg er i den situation, at jeg både forsker i politiets forhold og deltager i uddannelsen af politifolk, og mit indlæg i dag vil derfor tage begge disse temaer op, med eksempler fra politiets område.

I Danmark løber der i disse år en række nærpoltiforsøg, som bliver eksternt evalueret. Jeg har ansvaret for en kvalitativ vurdering af forsøgene, og Flemming Balvig (1999) står for en undersøgelse af borgernes oplevelse heraf. Denne evaluering er den første af sin art i Danmark, idet den udføres på begæring af, og finansieres af, Rigspolitiet. Vi er som forskere kommet temmelig sent ind i processen, og har af den grund ikke haft mulighed for – i nogen nævneværdig grad – at påvirke udformningen af forsøgene, ligesom det ikke var muligt at foretage nogen egentlig før-undersøgelse af borgernes oplevelse af politiet. Selv har jeg tidligere foretaget to større kvalitative undersøgelser af politiets forhold i Danmark (Holmberg 1996, 1999), men de har udmærket sig ved *ikke* at have haft noget anvendt sigte. Og her er vi efter min mening inde på noget væsentligt i denne forbindelse, fordi det ikke er al kriminologisk forskning, der er lige anvendelig på det praktiske plan. Der er, for mig at se, to hovedformer af kriminologisk forskning.

Interesseforskning og anvendt forskning

Der er for det første den slags forskning, der udføres af akademisk videnskabelig interesse og nysgerrighed, oftest finansieret af eksterne forskningsmidler. Ofte hører man denne form for forskning benævnt grundforskning. Der er her ikke noget krav om, at resultaterne skal komme praktikerne til gode (eller skade), ligesom praktikerne sjældent har den store indflydelse på, hvilke områder, der bliver taget op.

Den anden form for kriminologisk forskning er mere målrettet og tager som oftest udgangspunkt i en konkret problemstilling, gerne på initiativ fra og udformet af praktikerne selv. Dette kaldes ofte anvendt forskning eller videnskabelig evaluering.

Det er min opfattelse, at disse to former for forskning har både væsentlige forskelle og lighedspunkter. De ligner hinanden først og fremmest i valg af metode. Akademisk kriminologisk forskning betjener sig af en række metoder, som i mange tilfælde egner sig glimrende også til mere anvendt forskning, og jeg vil mene, at fordelene ved anvendt kriminologisk forskning, frem for fx egen evaluering udført af praktikerne selv netop er, at der her stilles store krav til metodevalg og gennemførelse, og at resultaterne derfor bliver mere pålidelige.

Spørgsmålstegn og udråbstegn

Den væsentligste forskel på de to former for forskning ligger i, hvilken form for resultater, den fører til. Hvis jeg kan tillade mig at forenkle problemstillingen en smule vil jeg sige, at den rent akademiske forsknings resultater først og fremmest har karakter af spørgsmålstegn. Indenfor politiforskningen, som er det felt, jeg er bedst bekendt med, har dette spørgsmålstegn efterhånden nærmest karakter af ikon, enhver artikel med respekt for sig selv slutter med at påpege det umættelige behov for yderligere forskning.

Men det er mit klare indtryk, at der også sættes en række konstruktive spørgsmålstejn ved etablerede antagelser, forskningen påpeger hidtil upåagtede problemstillinger, og den demonstrerer sammenhænge, der hidtil ikke har været genstand for overvejelse. Denne forskning er i sagens natur ofte kritisk i forhold til sit objekt.

I denne sammenhæng har den anvendte forskning mere karakter af et udråbstegn. Her er spørgsmålene givet på forhånd, det, der ofte ønskes, er svar. Virker de tiltag, der blev iværksat, er der overset sammenhænge, er der noget andet, der ville virke bedre? Det betyder ikke, at der ikke også her kan stilles nye spørgsmål, men det er min erfaring fra politiet er, at man nok hælder mere mod svar end mod spørgsmål. Man ønsker klare resultatvurderinger af politiets indsats på en række områder, alt andet kan virke mere forvirrende end brugbart.

Et eksempel: Da jeg i en evaluering af et nærpelitiprojekt blandt andet påpegede, at der ikke var opstillet nogen succeskriterier for projektet, og at det derfor var særdeles vanskeligt at vurdere, om der var tale om en succes, fik jeg bagefter at vide, at dette havde skabt en vis frustration. ”Vi ville jo gerne have at vide, om det, vi gør, virker eller ej. Er det godt eller skidt?” som en af interessenterne forklarede.

Forskningens relevans

Dette leder ind på spørgsmålet om, hvilken form for forskning, der har relevans for praktikerne? I referatet fra det seneste Samarbejdsudvalgsmøde i Rigspolitiet kan man under punktet politiforskningssekretariatet (Dansk Politi 9/2000) læse, at politimesterforeningen slår til lyd for, at fremtidig indsats i denne sammenhæng bør tage form af ”analyse” frem for ”forskning”. Selv om denne skelnen ikke er helt gennemskuelig, er det nærliggende at opfatte den som skelnen mellem akademisk og anvendt forskning.

Selv om praktikerne i danske politi altså tilsyneladende ønsker sig svar, er det dog min erfaring, at også spørgsmål kan være værdifulde. Jeg vil her pege på, at akademisk kriminologisk forskning kan tilbyde én væsentlig ting: Kvalificeret modspil. Med kvalificeret tænker jeg her på, at kriminologer for det første ved noget om den problemstilling, de undersøger, og for det andet at de er i stand til at se denne problemstilling i et andet, og ofte mere kritisk, lys end praktikerne. De er på én gang inde i problematikken og uden for kredsen af praktikere.

Et eksempel er spørgsmålet om ”community policing”. Her har at af den akademiske kriminologis bidrag til diskussionen været en problematisering af selve begrebet *community*. Det er mit klare indtryk, at selv om ingen politiorganisation på forhånd havde stillet spørgsmålstejn ved indholdet af dette begreb, så har debatten faktisk betydet, at mange politikorps i dag gør en hel del ud af at definere, hvilken form for *community*, man retter indsatsen imod, og hvordan dette *community* kan bringes i tale.

Her er der grund til at påpege en risiko ved den anvendte kriminologiske forskning: Forskningsfeltet kan i visse tilfælde være så specifikt defineret, og forskningen så målrettet, at det bliver vanskeligt, for ikke at sige umuligt, overhovedet at se sagen udefra eller i et overordnet perspektiv, hvilket i sidste ende kan forarme resultatet, også for praktikerne selv.

Kriminologisk uddannelse af praktikerne

Overvejelserne om spørgsmål og svar er også væsentlige, når det gælder kriminologisk uddannelse af politifolk. Den danske politiuddannelse varer 4 år, og veksler mellem skoleophold og praktik. Selv underviser jeg på Politiets Grundkursus 3, som er det andet lange skoleophold for aspiranterne.

At undervise disse unge mennesker er en blandet fornøjelse, og jeg vil gerne knytte nogle uddybende bemærkninger hertil. Skoleuddannelsen består i store træk af 4 dele: Det første skoleophold, PG 1, på 8 måneder, herefter PG 2, bestående i et års praktik på en politistation, PG 3, som atter er 8 måneders skoleophold, og endelig PG 4, som er praktik i den københavnske beredskabsafdeling.

Som underviser på PG 3 står jeg altså over for elever, der for nylig er vendt tilbage fra et års praktik som politifolk. Det interessante ved denne gruppe er, at de fleste er ”mere politi end politiet”. De har under praktikken inkorporeret en lang række af de holdninger og anskuelser, som trives i korpset, ofte på en meget ureflekteret og ukritisk måde. De ved, kort sagt, hvad politiarbejde drejer sig om, og mange af dem mener, at de som politifolk er *de eneste*, der for alvor har en viden om dette. Som underviser mærker jeg det ved en ofte næsten fjendtlig stemning blandt aspiranterne, og en udpræget kritisk holdning til stoffet. Flere gange har det været tydeligt, at en del af aspiranterne blot sad og ventede på at finde huller i underviserens argumentation. Dette indtryk kunne naturligvis skyldes mine manglende pædagogiske evner, men heldigvis har jeg fået bekræftet mine erfaringer fra mange af politiskolens øvrige lærere, politiuddannede som civile. PG 3-elever er vanskelige at have med at gøre.

Når jeg opholder mig ved dette skyldes det, at denne ”elevanalyse” har haft stor indflydelse på, hvordan jeg har tilrettelagt undervisningens indhold, og på de overvejelser, jeg har gjort mig om relevansen af kriminologisk uddannelse af denne gruppe. De praktiske erfaringer fra min og andre kriminologers undervisning på den danske politiskole er, at eleverne har svært ved at se relevansen af kriminologisk viden i deres daglige arbejde. Samtidig er det en udtalt holdning blandt aspiranterne, at kriminologer ikke har sans for de praktiske sammenhænge og problemer vedr. politiarbejde, og at dette er diskvalificerende i sig selv. Ved man ikke noget om politiets dagligdag, kan man ikke undervise politiaspiranter. Denne – ofte eksplicit udtrykte – holdning afspejler, at aspiranterne faktisk mener, at deres egne erfaringer giver dem fuldt tilstrækkelig basis for deres fremtidige arbejde.

Som jeg nævnte tidligere, kan resultaterne af kriminologisk forskning beskrives som enten spørgsmålstejn eller udråbstegn, spørgsmål eller svar. Aspiranterne er i hovedsagen af den opfattelse, at de allerede *har* svarene. De, og kun de (samt naturligvis deres ældre kolleger), ved, hvordan politiarbejde virkelig er. Som følge heraf er det vanskeligt at bibringe dem ny viden, med mindre den stemmer overens med deres erfaringer. Og det gør kriminologiske forskningsresultater som bekendt langt fra altid, når det gælder politiets virksomhed.

Opgaven for den kriminologiske underviser i denne forbindelse må, så vidt jeg kan se, være af korrektiv art. Sagt på en anden måde er det min opgave som underviser i kriminologi at bibringe aspiranterne en forståelse af, at de *ikke* nødvendigvis ved alt.

Kriminologiundervisningen bør blandt andet give dem usikkerheden tilbage. Først i det øjeblik, at aspiranterne ikke er helt overbeviste i deres egen praksis, bliver det muligt for dem at tage stilling til andre muligheder, at se en problemstilling i et større perspektiv.

I denne forbindelse bør kriminologi være et perspektiveringsfag snarere end et redskabsfag.

Specifik kriminologisk uddannelse

På den anden side har kriminologer også konkrete svar at tilbyde. Det, vi som forskere kan bibringe praktikerne, er fx uddannelse i at evaluere. I Danmark stilles der i disse år større og større krav til dokumentation af politiets virke, og der stilles krav om at politikredsene

indleder forsøg og tilpasser sig lokale forhold mv. For eksempel skal de 20 største politikredse i de næste år udføre forsøg med nærpoliti, herunder med problemorienteret politiarbejde. Dette indebærer, at der udformes projektbeskrivelser, foretages organisationsændringer og så videre, og at politikredsene på sigt skal dokumentere, at de lever op til de nye krav.

En af måderne, hvorpå denne dokumentation kan indhentes, er selvsagt at ansætte kriminologer til at udføre evalueringen. En anden, på sigt mere gangbar og mindre bekostelig, er at uddanne politifolk i metoder og strategier for evaluering. Det, der er brug for i denne forbindelse er således undervisning i dataindsamlingsmetoder, vurdering af data og statistik, samt analysemetoder mv. Politiet har adgang til meget omfattende mængder af informationer om eget virke, men er ikke altid i stand til at udnytte dem konstruktivt. Her kan kriminologisk uddannelse være på sin plads, også som en slags redskabsfag. Målet må være, at politiet selv bliver i stand til at udføre en del af den nødvendige evaluering/dokumentation – på en måde, der gør resultaterne pålidelige og anvendelige, også for kriminologer og andre interesserede outsiders.

Konklusion

Kriminologisk forskning kan levere to væsentlige bidrag til udviklingen i politiet.

For det første kan kriminologer fungere som kritiske sparringspartnere i forhold til de overordnede spørgsmål og de langsigtede perspektiver. De kan kort sagt stille spørgsmål ved de etablerede antagelser, og bør i denne forbindelse ikke nødvendigvis afkræves alternative løsningsforslag.

For det andet kan kriminologer levere pålidelige analyser af politiets virksomhed, samt formidle metoder til indhentning af sådanne.

Hvor jeg som forsker nok vil finde, at den første funktion er den væsentligste, også for politiet selv, vil mange politifolk mene det modsatte. Først når kriminologien tilbyder brugbare svar på konkrete spørgsmål, er der grund til at høre efter. Man kan se en ironisk pointe i dette: Vil kriminologerne, at politifolk skal overveje de kritiske spørgsmål, kriminologisk forskning stiller, må de først bevise deres værdi i praksis, dvs. levere klare, anvendelige svar på konkrete problemstillinger. Kunsten for forskerne bliver derfor at fastholde det store perspektiv også i de tilfælde, hvor forskningen sigter mod anvendelige resultater, for kun derved kan kriminologien forblive af værdi – også for praktikerne.

Litteratur

Balvig, F. (1999). *RisikoUngdom. Ungdomsundersøgelse 1999*. Det Kriminalpræventive Råd, København.

Holmberg, L. (1996). *Nærpolitiet – nær eller politi?* Rapport fra NSfK's kontaktseminar Oslo, Norge 1996.

Holmberg, L. (1999). *Inden for lovens rammer*. Gyldendal, København.

Hvad skal vi med kriminologisk forskning i politiet ?

Af Arne Eirup (DK)

Som alle andre offentlige virksomheder har politiet i de senere år befundet sig i en konstant forandringsproces. Krav og forventninger til politiets opgaveløsning ændres og nogen vil finde at de skærpes. Man kan stille sig det spørgsmål, om vi i politiet som organisation er rustede til at håndtere disse ændringer. Her hvor talen er om kriminologi, kan det spørgsmål stilles, om den kriminologiske forskning vil kunne bidrage til at løse fremtidens opgaver i politiet.

Jeg røber formentlig ingen hemmelighed, når jeg udtrykker den opfattelse, at vi i politiet indtil for nylig har støttet os til den grundlæggende antagelse, at vi var de eneste, der var i stand til at definere, hvad politiarbejde var og hvordan det skulle udføres.

I min kontakt med kolleger i andre lande er jeg blevet bestyrket i den iagttagelse, at det er et sædvanligt led i politistyrkers selvopfattelse, at "vi ved, hvad der er bedst".

Dette forhold har ikke været karakteristisk for politiet alene. I sundhedsvæsenet har læger og sygeplejersker, i skolevæsenet har lærerne, på universiteterne har professorerne vidst, hvordan henholdsvis sundhedspolitikken, uddannelsespolitikken og forskningspolitikken skulle indrettes for at opnå det bedste resultat.

Det indgik som et naturligt led i denne selvforståelse, at politikernes fornemste opgave var at skaffe de fornødne ressourcer til formålet.

Hvis der blev skåret i ressourcerne var reaktionen lige så forudsigelig som datoen for juleaften:

Politiet kunne med stor effekt beskrive, hvordan borgernes sikkerhed ville blive bragt i fare. Sundhedsvæsenet kunne med få timers varsel producere sygehistorier med billeder af patienter, der stod i fare for at afgå ved døden. Skolevæsenet kunne oprulle scenarier der fremstillede nærmest analfabetske unge, der ville ende som sociale tabere, og landets forskningsmæssige status var endnu engang på vej mod stenalderstadiet.

Det skal retfærdighedsvis siges, at disse påstande ikke var bevidst usande, idet de blev fremsat på de præmisser, at man fortsat skulle producere sikkerhed, sundhedsvæsen, uddannelse og forskning, som man altid havde gjort det.

Den grundlæggende problemstilling var en manglende erkendelse af, at disse præmisser måtte revideres. Det handlede om at ændre de grundlæggende strategier, at ændre organisations- og arbejdsform.

En sådan ændring af det erkendelsesmæssige grundlag var dog ikke så lige til, så længe den grundlæggende antagelse i politiet var:

- at vi ved bedst, hvordan man laver godt politiarbejde, og
- at en intensivering af politiarbejdet kræver flere ressourcer.

Der herskede en udbredt ulyst til, at lade andre slippe ind og se på og vurdere arbejdsformer og metoder, fordi disse andre jo alligevel ville mangle den nødvendige indsigt og baggrundsviden for at kunne komme med kvalificeret rådgivning.

Endvidere ville der altid være en risiko for at sådanne eksterne rapporter, udfærdiget på et misforstået grundlag, kunne stille politiet ringere i konkurrencen med andre offentlige institutioner om de knappe ressourcer.

Denne skepsis gjaldt ikke alene tilliden til, at forskerne kunne vurdere politiets daglige udadvendte virke. Det forholdt sig på samme måde med spørgsmålet om kriminalitetsforebyggelse og efterforskning.

Også her var den grundlæggende antagelse, at vi i politiet var de professionelle, der på grundlag af generationers nedarvet erfaring på området besad et naturligt monopol på viden og indsigt inden for dette område. Hvordan skulle f.eks. forskere eller andre, der ikke selv havde en politimæssig uddannelse, kunne udtale sig kvalificeret om disse spørgsmål?

Det har været bemærkelsesværdigt, at i et samfund, der op gennem den sidste halvdel af 1900-tallet har været karakteriseret af en stigende grad af åbenhed mellem erhverv og forskning, hvor private erhvervsvirksomheder har budt forskere af mange slags velkomne, så har politiet først fra slutningen af 1980-erne, forsigtigt åbnet sig på dette område.

Til gengæld er det min opfattelse, at der gennem de seneste år er sket en afgørende holdningsændring.

Årsagerne hertil er flere:

1. En ny generation af politiledere har erkendt behovet for en større grad af åbenhed i forhold til det omgivende samfund, herunder værdien af at kunne trække på andre faglige kompetencer.
2. På samme måde har forskerne også anlagt et mere nuanceret syn på politiets arbejde.
3. Det politiske niveau har i forbindelse med forhandling af budgetaftaler stillet berettigede krav om større åbenhed og gennemsigtighed.
Ønsket om gennemsigtighed har naturligt medført et stigende krav om dokumentation for den politimæssige indsats, f.eks. i form af dokumentation for den særlige indsats i forhold til vold, i forhold til IT kriminalitet og i forbindelse med nærpolutivirksomhed osv.
Når disse indsatser skal dokumenteres opstår behovet for at inddrage andre faglige kompetencer end de, der er traditionelt er at finde i politiets organisation.
4. Kriminologiske forskningsresultater har vist sig inspirerende og anvendelige. I Danmark f.eks. Grothe Niensens¹ undersøgelser af seksuelle overgreb mod børn, Balvigs² bidrag til voldsundersøgelser, Holmbergs³ undersøgelse af politiet i Glostrup og de igangværende undersøgelser af nærpolutiforsøgene som udføres af henholdsvis Balvig og Holmberg.
5. En erkendelse af, at politiet for tiden ikke har tilstrækkelig kapacitet eller kompetencer til alene at udføre en selvstændig forskningsindsats i Danmark.

Denne positive udvikling kan efter min opfattelse fastholdes og videreudvikles ved at styrke de samarbejdsrelationer, der er etableret mellem den kriminologiske forskningsverden og politiet, dels gennem forskningsprojekter, dels ved kriminologers bidrag til uddannelse i

¹ Se f.eks.

Beth Grothe Nielsen, "Seksuelle overgreb mod børn i familien". Aarhus Universitetsforlag 1991

Beth Grothe Nielsen, "Så græd jeg lidt for mig selv". Aarhus Universitetsforlag 1995.

² Se f.eks.

Flemming Balvig, "Voldens omfang og karakter i Danmark", Rigspolitichefen, København 1998.

³ Lars Holmberg, "Inden for lovens rammer", Gyldendal 1999.

politiet, men også ved fortsat at åbne for studerende, der kan have interesse i at lave projekter eller afslutningsopgaver med politiets som genstandsfelt.

På længere sigt kunne det være hensigtsmæssigt at skabe de uddannelsesmæssige forudsætninger for, at interesserede politifolk selvstændigt eller i samarbejde med forskere uden for politiet kunne påtage sig opgaver af forskningsmæssig karakter.

Sådanne uddannelsesmæssige forudsætninger kunne for eksempel skabes gennem etablering af en professions bachelor eller ved oprettelse af en bachelor eller masteruddannelse i kriminologi.

Der er efter min opfattelse 3 gode grunde til, at vi i politiet fortsat bør interessere os for kriminologisk forskning og hilse den velkommen:

- Den kan yde et væsentligt bidrag til et strategisk beslutningsgrundlag.
- Den kan bidrage til grundlaget for en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse.
- Den kan medvirke til at identificere og beskrive problemstillinger af betydning for politiet og anbringe dem i et bredere samfundsmæssigt perspektiv.

Kriminologerne kan med et ståsted uden for politiet iagttage og beskrive politiets måde at løse sine opgaver på og resultaterne heraf. Disse forskningsresultater giver en solid basis for at vurdere og eventuelt revurdere arbejdsmetoder og fremgangsmåder såvel ved forebyggelse som ved bekæmpelse af kriminalitet.

På den måde opnår politiets ledere mulighed for på et sikrere grundlag at formulere strategier for kriminalitetsforebyggelse og bekæmpelse, men også for at anvende politiets ressourcer på en mere hensigtsmæssig måde.

Samtidig kan forskningen ved at pege på forhold, der kan forekomme betænkelige ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt, medvirke til at sådanne problemstillinger bliver sat til debat og hermed skabe forudsætninger for ændringer på området.

Fra Danmark kan jeg pege på to eksempler fra den seneste tid:

Lars Holmbergs ph.d. afhandling om politiets skøn i retssociologisk betydning fra 1999 og Flemming Balvigs og Holmbergs undersøgelser af en række forsøg med nærpoliti.

Holmbergs afhandling er efter min opfattelse netop et eksempel på, hvordan forskeren kan pege på en række problemstillinger og sætte dem til diskussion.

Afhandlingen baserer sig på et omfattende feltstudie, hvor forfatteren har fulgt en række politifolk under deres arbejde med henblik på at beskrive der arbejdsmetoder og konkrete skøn.

Mange politifolk vil måske hævde, at den adfærd og de reaktionsmønstre som afhandlingen beskriver ikke indeholder noget nyt, men afhandlingens fortjeneste er, at den omdanner den tavse viden til en eksplicit, beskrevet adfærd, der kan sættes til debat. Fortjenesten ligger i at formulere det usagte. Hermed tvinges vi alle til at tage stilling. Vi kan ikke længere opretholde en tilstand af forsætlig uvidenhed.

Det indgår i de krav der ved indgåelsen af de seneste budgetaftaler er stillet til politiet, at der sker en øget indsats på det område, der benævnes som nærpoliti.

Formålet hermed er bl.a. at forebygge og bekæmpe kriminalitet i nærområderne, herunder især trivialkriminalitet samt at øge borgernes følelse af sikkerhed og tryghed.

Begrebet nærpoliti har som bekendt vundet stor udbredelse i mange lande, uden at der af den grund forekommer nogen entydig definition af, hvad begrebet dækker over.

I Danmark har det været nøgleord som tryghedsskabende, kriminalitetsforebyggende, nærhed og problemorienteret politiarbejde, der har været de centrale elementer.

I en projektbeskrivelse fra april fra rigspolitiet af 1997, der dækkede forsøg i 6 politikredse, indgik som en forudsætning, at der gennemførtes en løbende - eventuel videnskabelig - evaluering af forsøgene.

Dette førte til, en aftale med Københavns Universitet, Retsvidenskabeligt Institut D om at etablere en videnskabeligt baseret evaluering af forsøgene.

Denne pågår i øjeblikket og de første delresultater er publicerede⁴.

Uanset om forsøgene vil vise sig at være en succes eller det modsatte, er det forventningen, at politiet netop på grund af den eksterne evaluering vil kunne uddrage så meget erfaringsmateriale, at man kan korrigere form og metode i forhold til fremtidig etablering af nærpolti, fastholde positive elementer og eliminere de dele af projekterne, som er uden virkning.

Der er således i de senere år flere positive eksempler på, at den kriminologiske forskning har bidraget til en positiv udvikling i politiet. I takt hermed er der en stigende forståelse for og accept af denne forskning. Dette er en positiv udvikling som forskere og politifolk i fællesskab er ansvarlige for at fastholde og udbygge til gavn for begge parter.

⁴ Flemming Balvig, "Nærpolitiforsøget i Helsingør politikreds, Forholdet mellem befolkningen og politiet 1998, Rigspolitiet, København 1998.

Vilken kunskap vill polisen ha av kriminologerna?

Av Anders Danielsson

Polisens verksamhet syftar som bekant till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Vårt – och för övrigt hela rättsväsendets – mål är att minska brottsligheten och öka tryggheten för medborgarna i samhället.

Om vi bortser från den del av polisverksamheten som syftar till att ge service och hjälp åt allmänheten, är polisens uppgifter att

- förebygga brott
- upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förhindra brott och
- utreda brott och avslöja brottslighet (bekämpa brottslighet)

Utmärkande för sådan verksamhet som syftar till att förebygga brott, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förhindra brott är att någon (brottslig eller ordningsstörande) *händelse inte har inträffat*. Polisens arbete är till sin art inriktad mot förhållanden som ännu inte är ordningsstörande eller brottsliga.

Det brottsutredande och brottsavslöjande arbetet kännetecknas däremot av att det genomförs först efter det att en (brottslig) *händelse har inträffat*. I det brottsutredande arbetet är brottet känt medan brottet i det brottsavslöjande arbetet är okänt. Arbetet är alltså till sin art inriktad mot förhållanden som redan är brottsliga. Självfallet är gränserna inte skarpa. Det ordnings- och säkerhetsupprätthållande arbetet utförs även efter det att en händelse inträffat. Syftet är emellertid primärt att återställa ordningen så att den därefter kan upprätthållas.

Verksamhet som har till sitt syfte att genomföras före händelser inträffar brukar kallas proaktiva. Dess motsats – den reaktiva – genomförs först då någon händelse har inträffat.

Polisen ställs idag i stor utsträckning inför situationer där man tvingas reagera på redan inträffade händelser. Brottsstatistiken visar att antalet anmälda brott de senaste åren legat på ca 1,1-1,2 miljoner. Polisens hantering av dessa brottsanmälningar sker genom brottsutredningar. Polisen skall reda ut om något brott verkligen har begåtts och vem som kan misstänkas för och bindas till brottet. Denna verksamhet är typiskt reaktiv.

Det är självklart eftersträvansvärt att polisen i så stor utsträckning som möjligt arbetar proaktivt; dvs. på olika sätt försöker förhindra att en ordningsstörning eller ett brott inträffar.

(Lite här om London Metropolitan Police och de 30 inbrottstjuvarna)

En effektiv och framgångsrik reaktiv och proaktiv polisverksamhet kräver kunskaper. Inte bara kunskaper om polisens organisation, förutsättningar och befogenheter (polislära) utan också kunskaper om de områden som polisen skall arbeta (reagera eller agera) gentemot; individer, aktiviteter, orsaker till brottslighet, effekter av polisiära åtgärder, brottsliga företeelser, verkan av viss brottslighet, vad genererar brottslighet, vad är trygghetsskapande åtgärder, hur minskar vi viss typ av brottslighet osv. Kunskapsområdet är stort och komplext; det krävs vissa kunskaper för att ta reda på vem eller hur ett brott har gått till och andra kunskaper för att förhindra eller förebygga brott och brottslighet. Men dessa kunskapsområden fungerar också som kommunicerande kärl åt varandra.

Till det allmänna resonemanget om polisens behov av kunskap vill jag lägga till två aspekter som på ett tydligt sätt visar på vikten av kunskap. Det ena gäller balansen mellan uppgifter och förmåga och det andra polisens befogenheter.

Det ena:

Polisens resurser är begränsade, uppgifterna är många och ansvarsområdet är stort. Polisen måste därför prioritera mellan olika angelägna arbetsuppgifter. Det förväntas att sådana prioriteringar bygger på så fullständiga beslutsunderlag som möjligt. Vad för kunskap behöver polisen för att kunna göra kloka avvägningar? Vilken brottslighet är ”farligast” på kort resp. lång sikt? Medför underlåtenhet att agera mot viss brottslighet en risk och i så fall vilken? Och tvärtom. Kan krafttag mot viss brottslighet leda till att annan brottslighet också minskar? Är polisens åtgärder relevanta? Finns det samband mellan polisens åtgärder och de synbara effekterna?

Det andra:

För den reaktiva verksamheten har polisen tilldelats en hel del rättsliga befogenheter. När polisen väl konstaterat att det finns en konkret misstanke om brott och någon bestämd person kan knytas till brottet har polisen – utifrån vissa i lag givna förutsättningar - tilldelats en rad olika befogenheter för att nå effektivitet i arbetet. Personer kan höras, föremål får tas i beslag, rum och andra utrymmen får undersökas, telefonsamtal får avlyssnas, sekretess får brytas m.m. I polisens arbete med att förhindra och förebygga brott och brottslighet är polisens befogenheter mot den enskilde begränsade, och så skall de också vara i en rättsstat. Det finns ju i sådana fall ingen konkret misstanke om brott och mot någon enskild person. Det är därför istället viktigt att polisen har och förvärvar kunskap om vilka åtgärder som är relevanta och som ger resultat eller effekt; dvs. minskar brottsligheten och ökar tryggheten.

Vad behöver då polisen för kunskap?

De senaste fem – sex åren har jag observerat att vi på ett betydligt tydligare sätt börjat söka kunskap utanför den egna organisationen. Det är positivt och bra och behöver utvecklas mera. Polisen behöver kunskap i ämnen som normalt ligger vid sidan av polisens allmänna kompetensområden. Det gäller kriminologi men också beteendevetenskap, samhällsvetenskap m.m. Under min tid på såväl SÄPO, Rikskriminalpolisen och nu på Rikspolisstyrelsen har jag varit med om att rekrytera personer med kompetens i de ämnen som jag nyss nämnde. De vi har rekryterat och varken gjort mig eller någon annan besviken.

Men, som sagt, detta kunskapsstöd och denna kunskapsöverföring behöver ytterligare utvecklas och förbättras.

Som jag förstått den kriminologiska kunskapen kan det delas in i tre former; den *beskrivande*, den *förklarande* och den *förutsägande* och till detta skulle man kunna lägga till en nivå; *åtgärderna* eller med andra ord hur omvandlar vi kunskapen till praktisk handling och nytta i polisarbetet. Just det här med åtgärder är viktigt; att göra rätt saker för att uppnå bättre resultat. Det handlar om att omvandla information till kunskap, och kunskap till enkla, konkreta, genomförbara och uppföljningsbara åtgärder på fältet. För att lyckas med det behöver vi höja vår egen kompetens med också – som tidigare sagt – inhämta kunskap som finns utanför polisen och använda den på ett adekvat och relevant sätt.

Låt mig nu koppla ihop våra behov av kunskaper utifrån de uppgifter som polisen har att fullgöra, nämligen att

- förebygga brott
- upprätthålla allmän ordning och säkerhet
- utreda och avslöja brottslighet och
- utvärdera det arbete vid fått gjort.

Först några allmänna reflektioner. Polisen förväntas att utveckla ett proaktivt, problemorienterat och målstyrt förhållningssätt till vårt uppdrag att minska brottsligheten och öka tryggheten. För att vi skall lyckas med det krävs en gemensam syn och ett gemensamt förhållningssätt till dessa begrepp. För många är dessa begrepp eller ord för abstrakta. Jag tror inte vi skall krångla till det utan kanske använda begrepp som vi förstår och kan till oss. För min del tror jag att polisens arbete – från det förebyggande till det uppdragande - i större utsträckning måste bygga på kunskap. Kunskap som betyder förståelse för hur saker och ting egentligen hänger ihop. Då är det inte bara en fråga om att hämta in mer kunskap – från polisen och från andra – utan också en fråga om att tillgodogöra sig kunskapen; använda den för olika syften och ändamål. Det är en fråga om att systematiskt välja den kunskap som behövs från tid till annan och för olika uppgifter.

Låt mig beskriva hur jag tror kunskap kan användas i polisens arbete:

1. Det förebyggande arbetet

I det förebyggande arbetet behöver polisen kriminologiska beskrivningar, förklaringar och åtgärdsförslag.

Den brottsförebyggande verksamheten har huvudsakligen till sitt syfte att informera allmänheten om brottsrisker och om åtgärder som kan vidtas för att öka skyddet mot brott.

Inom detta arbete behövs *beskrivningar* (identifieringar, karaktärsbestämningar) om brott, brottstider, brottstyper, brottsplatser, brottsobjekt etc. inom ett visst geografiskt område eller över en viss tidsperiod. Det behövs också *förklaringar* till de faktorer som ger upphov till och underlättar den specifika brottsligheten. Det behövs alltså kunskap om varför brott inträffar på vissa platser, tider eller drabbar vissa brottsobjekt. Genom dessa beskrivningar och förklaringar återstår att bestämma den brottsförebyggande inriktningen och de mest lämpliga brottsförebyggande åtgärderna. Och dessa åtgärder måste utgå från de befogenheter som polisen har och givetvis vara polisiärt relevanta.

Under denna rubrik vill jag också säga några ord om de lokala brottsförebyggande råden som finns och bildas i kommunerna. Förutom att polismyndigheterna behöver stöd, tror jag att de lokala brottsförebyggande råden också behöver stöd med kunskap från kriminologerna. Det skulle innebära att respektive parter som ingår i råden får kunskap så att åtgärder blir relevanta. Då kan rådets arbete bli framgångsrika. Min erfarenhet är att aktörerna i de lokala brottsförebyggande råden har en begränsad uppfattning och kunskap om vad som påverkar brottsligheten och vilka insatser som är relevanta. Initialt kan polisen tillföra kunskap men för att utveckla detta krävs ytterligare kunskap. Framförallt tänker jag här på kunskap om hur stadsplanering, trafikmiljö, sociala insatser och skolan i förebyggande syfte kan påverka brottsligheten, i betydelsen minskad brottslighet och ökad trygghet.

På Rikspolisstyrelsen bedrivs en del utvecklingsarbete tillsammans med BRÅ. Ett arbetet går ut på att förbättra brottsanalysen i polisarbetet. Vi kommer där bl.a. att föreslå att det bör finnas en kriminolog vid varje polismyndighet eller för flera myndigheter beroende på hur analysarbetet lämpligen bör organiseras. Den bärande tanken är givetvis att förbättra kvaliteten i polisens analysarbete, framförallt den löpande analysen av den s.k. vardagsbrottsligheten. Genom den kriminologiska kompetensen kan också nya rön om vad som är eller kan tänkas vara effektiva polisiära arbetsmetoder tas fram.

2. Upprätthålla allmän ordning och säkerhet

Denna uppgift innebär att polisen skall vaka över att den allmänna ordningen inte störs eller angrips av brott och ingripa när det sker en störning eller ett brottsligt angrepp. Typfallen är här större evenemang, exempelvis demonstrationer, fotbollsmatcher och konserter eller andra speciella händelser, men också den mer vardagliga övervakningen av människor och trafik. Det svåra för polisen är kanske inte att det sannolikt kommer att inträffa något, utan snarare var, vad och hur. I sådana situationer måste osäkerhetsmomenten reduceras till ett minimum.

I sådana situationer finns alltså ett behov av förvarningssystem; dvs. ett system för att se (upptäcka) mönster och händelser som avviker från en situation som uppfattas som normal och en handlingsplan (åtgärdsplan) för hur polisen skall agera när det "onormala" inträffar. Jag tror att kriminologer och den kriminologiska kunskapen kan vara nyttig här. Rätta mig och jag har fel. Det som är av betydelse för att kunna läsa avvikelser i mönster är att känna till de bakomliggande orsakerna eller drivkrafterna till brottslig eller ordningsstörande verksamhet. Genom att studera orsaker till bråk och ordningsstörningar vid demonstrationer eller andra offentliga tillställningar bör också förmågan att "läsa" händelser förbättras. Jag tror också att kriminologerna kan hjälpa till med att "bygga" modeller och metoder för hur ett sådant *förutsägande* arbete skall gå till.

3. Utreda och avslöja brottslighet

För denna typ av verksamhet ser jag mer ett behov av stöd av kriminologer när det gäller att "lyfta sig" från de enskilda brottsutredningarna och istället genom ett metodiskt och systematiskt analysarbete söka finna samband mellan olika brott. Det kan exempelvis vara att söka samband mellan rån som har begåtts inom olika polisdistrikt eller polisområden eller mellan bankbedrägerier i Sverige och utomlands. Typfallen här är alltså seriebrottslighet, eller brottslighet som har ett samband eller gemensam orsak.

Polisen skall inte bara utreda känd (anmäld) brottslighet och också kunna avslöja (dold) pågående brottslighet. Här är det frågan om att försöka lyfta fram de väsentliga faktorerna och orsakssambanden kring en viss brottslighet. Vilken är den mest sannolika utbredningen och utvecklingen av viss brottslig verksamhet? Vilken brottslighet är det från kriminologisk synpunkt mest angeläget att bekämpa? Mot vilken brottslighet och på vilket sätt kan största framgång erhållas?

4. Utvärderingar - kritiska granskningar

Inte minst viktigt är kunskapen om vilka effekter våra åtgärder har på brottsligheten. Många gånger vidtas åtgärder utan vi vet vilken effekt detta har. Detta är inte bara viktigt för polisen som sådan utan också för statsmakten och allmänheten. Att slösa resurser på något "som ser bra ut", men som egentligen ger föga nytta kan ju inte vara till gagn för någon. Låt mig ta

några exempel. Vad är den egentliga effekten av en miljon trafiknykterhetskontroller årligen? Vilken betydelse eller nytta har den patrullerande (synliga) polisen? Hur viktigt är uttryckningstiden för polisens förmåga att förhindra eller utreda brott?

Det är vidare viktigt att utvärdera gjorda insatser och använda den kunskapen för förbättrat polisarbete. För detta syfte är kriminologerna betydelsefulla. Om inte polisens insatser utvärderas på ett korrekt sätt kan man inte heller objektivet påstå att det var just den insatsen som var orsaken till effekten (eller att effekten uteblev). "What works, what doesn't and what's promising?"

Tack för ordet

Polisen på jakt efter förnuft – hurdan kunskap behövs det i det trygghetsskapande arbetet på lokalnivå i dag?

Av Ari Sarjanen (F)

Inledning

Nuförtiden tycks det vara trendigt att skribenter och föreläsare, speciellt i vetenskapliga kretsar, genast i början berättar något om sin bakgrund. Det är ju rejält med tanke på åhörarna att föredragshållaren ens försöker beskriva källorna för sina missuppfattningar, fördomar osv. Om man sedan kan lita på de givna beskrivningarna är en annan sak. Här följer några handplockade (positiva) fakta om mig, som gärna kan utgå från den publikation, som eventuellt senare sammanställs av de olika presentationerna.

Jag har arbetat inom polisen sedan år 1984 då jag avlade min juristexamen vid Helsingfors universitet. Jag har alltså aldrig deltagit i något sådant arbete som nuförtiden anses vara väsentligt för att bidra till nationalekonomins tillväxt. Först arbetade jag som åklagare i det gamla länsmannasystemet. Efter detta som polischef eller biträdande polischef i olika stora polisdistrikt i södra Finland. Dessutom har jag arbetat ett par år vid inrikesministeriets polisavdelning och ett halvt år på länsstyrelsens polisavdelning. För cirka 10 år sedan började jag intressera mig för avvikande beteende och brottsprevention. Som polismästare (polischef) i Hangö var jag med i vissa nationellt synliga experiment och troligtvis blev jag därför år 1994 kallad till ”polisens högsta ledning” (inrikesministeriets polisavdelningens operativa benämning) med uppgift att bygga upp den finska modellen av community policing eller närpolisverksamhet som den nu kallas. Nuförtiden är jag biträdande polischef i Tammerfors med ansvar för den uniformerade polisen. Tammerfors hör till de störres städerna i Finland och har ett invånarantal på c 200.000 invånare.

I Tammerforspolisen har vi på sistone lyckats verkställa och även mera eller mindre lyckat implementerat flera brottspreventiva experiment. Omgivningen för dessa experiment har funnits såväl inom kåren som utanför, i lokalsamhället. Själv har jag satsat nästan all överflödigtid på dessa experiment. Av de här ”experimenten” är det väl skäl att nämna åtminstone Finlands första ”fullblodiga” lokala säkerhets- och trygghetsprogram, som under min ledning tillsammans med representanter från stadens och statens olika organisationer, kyrkan, näringslivet och den frivilliga sektorn (föreningar o.dyl.) snickrades ihop detta år efter en tre år lång process. Vissa delar av programmet startades redan under planeringsprocessen (tex. ett lågtoleransexperiment i stadskärnan). Det är skäl att konstatera, att i vår lågtoleransmodell anses kontrollen bara fungera som en eventuell katalysator för olika problemlösningsprocesser och inte som en lösning i sig själv. Lågtoleransexperiment är det andra verksamhetsområdet av totalt 14 delområden i det ovannämnda Tryggast Tammerfors - programmet som sorterar under polisens. Programprocessen har för resten evaluerats av docent Sirpa Virta vid Tammerfors universitet såsom också lågtoleransprojektet, som evalueras av forskarna Seppo Soine-Rajanummi och Timo Korander från Polisyreshögskolans forskningsenhet.

Allt det förutnämnda är orsaken till det, att jag tänker koncentrera mig på någonting, som dels kan kallas för lokalt brottsförebyggande arbete och dels för trygghets- och säkerhetsskapande samarbete, eller networking i en bredare kontext. Här är det skäl att märka, att jag inte använder det magiska begreppet ”närpolisverksamhet”. En orsak till detta, är att ordet närpolisverksamhet nuförtiden tycks innehålla så mycket, ett som annat, att det inte mera

bildar ett konkret utvecklingsgrund för polisverksamhetens utveckling (snarare bidrar termen till spridandet av en slags begreppsförvirring). En annan orsak är, att ordet närpolisverksamhet under de gångna åren fått ett negativt klang i ”polisvärlden”, i så gott som alla de nordiska länderna. Denna observation baserar sig dock endast på mina egna erfarenheter och den information jag erhållit via mina nordiska kontakter.

Forskning och lokalt brottsförebyggande arbete

Eftersom det ursprungliga community policing -paketets viktigaste element, bättre relationer mellan polisen och människorna inte hade någon vidare betydelse eller ”beställning” i de nordiska länderna, så har dess andra viktiga element, problem-orienterat (polis)arbete (POP) börjat blomstra i dessa trakter desto mera. Det pratas om kunskapsbaserat (polis)arbete, kartläggning&analysering&prioritering&uppföljning&utvärdering samt implementering av olika planer både inom polisorganisationen och utanför den. Till bilden hör även att allt skall ske i samarbete med andra myndigheter eller samarbetsparter.

Den kriminologiska forskningen har förtjänstfullt backat upp POP` s frammarch, t.o.m. lett den. De första stegen som jag själv tog i bf-arbete stöddes av den sk. integrerade (kriminolog) teoretiska modellen, som den dåtida forskningsenheten vid Sveriges Polishögskola lanserade. Eftersom den tidens polisutbildning inte innehöll just någon kriminologi och man var tvungen att gräva fram ett och annat på egen hand, så var det till stor hjälp att någon hade försökt kombinera det brottsliga beteendets olika bakgrundsfaktorer på ett begripligt och kortfattat sätt. Denna integrerade modell tycks på sistone även ha utvecklats t.ex. i den sk. Värmlandsmodellen. I Tammerfors hade vi stor nytta av den här modellen, då vi började den långa processen med att bygga vårt eget bf-program. Våra olika samarbetspartners förstod via modellen ganska lätt, hur helheten ser ut och hur olika infallsvinklar till problemen kan knytas samman. De olika enskilda ”verktygen”, som man under årens lopp har utvecklat inom ramen för POP, kan förnuftigt användas först då, när man förstår helheten. I punkt 3 i denna presentation kommer jag att ta fram någonting, som inom ramen för implementering av trygghets- och säkerhetsskapande arbete har en viss analogi med detta.

Kriminologerna har mycket att göra med det, att kunskapsbaserat POP under de senaste åren har fått viktiga verktyg, speciellt vill jag nämna kartläggning, analys och utvärdering. Denna utveckling har krävt en betydlig satsning av den kriminologiska forskningen och jag har förstått att det har varit ytterst tillämplig kriminologisk forskning (någon har t.o.m. kallat det här för att baka kriminologiska ”pepparkakor”). Den kriminologiska forskningen bakar ”pepparkakor” då, när man väljer ut ett litet klart och tydligt begränsat fenomen i trygghetsvärlden, kommer överens om att det består av några olika element, riktar uppföljda åtgärder mot de här elementen och genom att använda ett fåtal mätare utvärderar det som hände. Utan att beakta, att ifv. fenomen vanligtvis mer eller mindre hänger ihop med olika andra fenomen, och att de här fenomenen tillsammans bildar en större process. T.ex. i uppföljningen och utvärderingen av vårt lågtoleransexperiment försöker forskarna (enligt polisens önskemål) att uppfölja och utvärdera också andra fenomen i stadskärnan än ”bara” trygghet och säkerhet, t.ex. utrymmen (stadens rum) och möjligheter för olika minoritetskulturer.

Den stora efterfrågan av bf-know-how har även lett till det, att några kriminologer har fungerat i en roll, som inte mycket skiljer sig från en konsultroll. Man kan ju fråga sig, om den kriminologiska forskningen har gått för mycket i riktning mot att vara tillämplig forskning och om detta skett på grundforskningens bekostnad. Vidare kan man fråga om det är önskvärt att konsultering av oss verkställare hör till kriminologerna?

Jag vet inte det rätta svaret och inte hör det väl till mig som verkställare att svara på den frågan heller. Man kan ju påstå, att om kriminologerna inte hade bakat de där pepparkakorna, så skulle de privata yrkeskonsultfirmorna ha gjort det. Då skulle kvaliteten på pepparkakorna högst sannolikt ha varit mycket sämre. Det skulle inte heller vara så lätt och billigt, t.o.m. gratis för en verkställare att ha tillgång till denna know-how. Själv vill jag utnyttja möjligheten att ge ett stort tack till Sveriges BRÅ, vars pepparkakor har varit av stor betydelse i mitt utvecklingsarbete. Det har varit också mycket lätt att nå dem via internet.

Det som vi forskningens utnyttjare redan nu är i stort behov av är tillräckligt enkla och lättillgängliga utbildningspaket för inte bara frontlinjens poliser utan också för våra samarbetspartner i bf-arbete. Kunskapsbaserat och problemorienterat bf-arbete förutsätter expertis och teknik. Man kan t.o.m säga, att det nuförtiden redan är fråga om någonslags ”bf- eller brottspreventionengineering”. Om det är bara polisen, som har nyckel till know-how, så blir polisens roll lätt alltför dominerande. Samma behov gäller sådana bf-metoder och experiment, som enligt pålitlig utvärdering har visat sig att fungera. Det här är väl något, som man t.o.m. på flera håll håller med för tillfället. Hoppas bara, att det inte blir för många bf-databanker. Av de olika dimensioner som bf-arbetet innehåller är eventuellt, den som har med den fysiska miljön att göra svagast utvecklad, speciellt när det gäller större bebyggda områden. Inom det här området är också polisens know-how svagast.

Lokalt bf-arbete i en bredare kontext

Varken bf-arbete eller kriminologisk forskning existerar i ett vakuum –åtminstone borde de inte göra det. I synnerhet nu när bf-arbete allt oftare betyder arbete i vidsträckta och delvis inofficiella nätverk. Speciellt om trygghet och säkerhet definieras på ett så brett sätt som man ofta gör nuförtiden och (kriminologiska) teorier (helt rätt) ger vid handen, att kriminalitetens bakgrundsfaktorer existerar ”nästan överallt”, betyder trygghets- och säkerhetskapande arbete något, som har att göra med rätt så många omständigheter både i den sociala och den fysiska miljön. Lyckas man alltså bygga upp täta nätverk och få dem att fungera på ett teoretiskt sett tillräckligt vidsträckt sätt, så har man plötsligt med nästan alla (lokal)politikens dimensioner att göra. Det har jag klart och tydligt märkt i vår egen inte så lilla stad under planeringsprocessen.

Orsaker till att denna utveckling verkligen är möjlig och att den sannolikt sker mycket snabbt är att kursen vad gäller trygghet och säkerhet idag stiger snabbare än Nokia aktier på börsen. Ett mycket snabbt stigande intresse för dessa frågor kan lätt iakttas, om man läser valannonser i den just pågående kommunalvalskampanjen i Finland. Förra gången, för fyra år sedan talade kandidaterna relativt litet om trygghet och då för det mesta om socio-ekonomisk trygghet. Nu pratar nästan alla kandidater om trygghet och säkerhet i samma mening som vi och deras retorik är oftast mycket kontroll-orienterad. Denna intresse-explosion kan för resten inte på något vis förklaras med stigande brottsstatistik eller resultat av (o)trygghetsmätningar. I media talar politikerna gärna om trygghets- och säkerhetsfrågor speciellt när det gäller knark medan kriminologerna åtminstone hittills har lyst med sin frånvaro. Newsmaking criminology (by Gregg Barak) tycks inte ha haft någon större slagkraft bland forskare i Finland. Ytterligare har allt flera kommuner insett, att trygghet/säkerhet är en allt viktigare konkurrensfaktor i den ekonomiska kampen kommunerna emellan för att rekrytera nya företag, deras expertpersonal, internationella happenings osv.

Trycket på trygghets- och säkerhetsbefrämjande arbete inom ramen för program och (lokala) nätverk har i Finland på sistone vuxit kraftigt. Jag tror att situationen i de andra nordiska länderna är ungefär densamma. Exempelen från Finland visar, att man under trycket snabbt sätter igång med att göra en lokal trygghetsplan, organiserar den verksamhet som krävs – det här är väl inget under- det är nästan alltid polisen som kommer till det gemensamma bordet med sin bf-expertis och nödig teknik, leder processen och mera eller mindre direkt har betoningarna och prioriteringarna under sin tumme. En bidragande orsak till ett sådant läge i Finland är, att då det gäller tilliten till olika institutioner så litar folk mest på polisen och uppskattar den allra högst. När hela det politiska systemet ligger på botten, kan man ju fråga sig om allt är såsom det skall, då det i alla fall påstås, att vi lever i en nordisk demokrati.

Det var inte bara i Tammerfors utan också i några andra ställen i Finland där polisen försökte att få kommunen att ta ansvaret för uppbyggandet av en trygghetsplan, dess organisering och precisering av verksamhetslinjerna, men utan resultat. Kommunernas tjänstemanna- och politiska ledning tyckte nämligen, att det ju bara är polisen som har erforderlig knowhow för att det skall bli någonting av det hela. Delvis var orsaken det, att kommunens olika organ nuförtiden häftigt konkurrerar med varandra om resurser och polisen ansågs vara den bästa organisationen att få de stridande parterna att överhuvudtaget samla sig kring samma bord.

Vida nätverk, som delvis är inofficiella, är svåra att styra. Det har redan för länge sedan konstaterats, att makten i kommunerna flyttats från politikerna till tjänstemännen. I statsförvaltningen har makten i samband med mål- och resultatstyrning mera och mera flyttats till lokalnivån. Vem kommer egentligen att styra, leda och övervaka de trygghets- och säkerhetsnätverk, som håller på att byggas upp? Finns det makt och i så fall hur mycket makt utanför dessa nätverk? Nätverk, där alla i princip är suveräna, men samtidigt mycket beroende på varandra (de flesta kanske på polisen p.g.a. dess expertis och positiva image). I de här nätverken tycks polisen ha en unik möjlighet att ta en dominerande roll eller är t.o.m. mera eller mindre tvungen att göra det. På vissa ställen i Finland har polisens passivitet eller tröghet lett till det, att enskilda affärsmän eller privata konsulter har tagit initiativet.

Trygghets- och säkerhetsskapande verksamhet på olika nivåer kommer att ske i diverse nätverk i framtiden. Därför anser jag, att man snabbt borde börja ”kartlägga, analysera, uppfölja och utvärdera” dvs. fästa vetenskaplig uppmärksamhet på vad som håller på att ske i processer av detta slag. Hur passar de ihop med den nationella kriminal- och samhällspolitiken? Hurdan är polisens roll i dessa nätverk? Dominerar polisen? Är det fråga om en defensiv och exkluderande eller en utvecklande och inkluderande trygghetssetos? Hur kan man på bästa möjliga sätt styra den politiskt och därför göra processen så transparent som möjligt för utomstående? Det finns massor med samhälleligt viktiga frågor, som kan och borde ställas i detta sammanhang.

De ovannämnda synpunkterna har på ett bra och för praktiker förståeligt sätt kommit fram i den evaluering av vår trygghetsplaneringsprocess, som docent Sirpa Virta från Tammerfors universitet gjorde. När den så småningom är klar så fortsätter hon med att uppfölja och utvärdera den pågående utbildningsprocessen och därefter trygghets- och säkerhetssamarbetets implementering. Vi lyckades också få två av landets mest kritiska kriminologer (fast de inte själva av någon orsak vill bli kallade för kriminologer) Timo Korander och Seppo Soine-Rajanummi att evaluera vårt sk. lågtoleransexperiment. Deras rapport offentliggörs för resten i slutet av januari nästa år.

Om vi i Tammerforspolisen tycker, att allt detta är viktigt, och de flesta kriminologerna inte gör det, så vad är det fråga om? För att sammanfatta: vårt argument är, att man helt enkelt bättre måste förstå helheten i de nordiska demokratierna för att förnuftigt kunna använda detta starka ”trygghetsnätverksvapen”.

Någon har sagt, att vägen till helvetet är belagt med goda beslut och intentioner. Men man kan väl inte säga, att vägen till ett välkontrollerat risksamhälle är belagt med kriminologiska ”pepparkakor”?

Vilken forskning behöver kriminalvården

Av Annika Heikkilä (F)

Kriminalvården idag

Med kriminalvård avses i Finland verkställighet av samhällspåföljder. Till samhällspåföljderna hör övervakning av unga villkorligt dömda brottslingar, verkställighet av samhällstjänst och försöksverksamhet av ungdomsstraff samt övervakning av villkorligt frigivna. För verkställigheten av samhällspåföljderna svarar offentlighetsrättsliga Kriminalvårdsföreningen (KVF). Till uppgifterna hör också förberedande insatser och utlåtanden i anslutning till verkställandet av samhällspåföljderna, försöks- och utvecklingsverksamhet samt information, handledning och rådgivning. KVF går in för att förebygga och reducera återfallskriminalitet och social utslagning som reproducerar kriminalitet. I KVF:s arbete förenas straffverkställighet och socialt arbete. Arbetet vägleds av uppfattningen om att det är möjligt för individen att förändras och växa.

Kriminalvårdsföreningen har en centralbyrå, 21 distriktsbyråer och 11 lokalbyråer. I slutet av 1999 hade föreningen 311 anställda, varav 231 ordinare. Av den heltidsanställda personalen var 73% kvinnor. Medelålderna för personalen var 42 år. Antalet frivilliga privata övervakare uppgick till 488 som erhöll övervakningsarvode.

Under 1980- och 1990-talen dryftades planer på att överföra föreningens uppgifter på staten. År 1999 avancerade frågan då en kommission tillsatt av justitieministern lade fram ett förslag om att föreningens uppgifter skulle underställas justitiministeriet. Det är meningen att denna reform genomförs den 1 augusti 2001.

Kriminalvårdsföreningens uppgifter har under nittiotalet genomgått en stor förändring. Verksamheten som tidigare var koncentrerad på eftervård av frigivna fångar är idag inriktad på verkställighet av samhällstjänst.

Samhällstjänst

Samhällstjänst inleddes 1991 som en försöksverksamhet och blev ett allmänt straff i början av 1997. Samhällstjänst döms ut i stället för ovillkorliga fängelsestraff på högst åtta månader, förutsatt att tidigare ovillkorliga fängelsestraff, samhällstjänstdomar eller andra vägande skäl inte hindrar ett beslut om samhällstjänst. Vidare förutsätts att den åtalade ger sitt samtycke och att det kan anses sannolikt att vederbörande är kapabel att utföra samhällstjänst. Den dömda är tvungen att under fritiden utföra 20-200 timmar oavlönat allmännyttigt arbete beroende på straffets längd. KVF stadfäster en tjänstgöringsplan och övervakar tjänstgöringen. Högst fem timmar av straffet kan avtjänas genom användning av tjänster inom missbrukarvården. I allmänhet organiseras sådana perioder för reducering av missbrukarproblem i samarbete med lokala A-kliniker. För dem som upprepade gånger har gjort sig skyldiga till grovt rattfylleri har ett trafiksäkerhetsprogram planerats.

Av ovillkorliga fängelsedomar på högst åtta månader dömdes 1998 i hela landet 43,4 % i form av samhällstjänst. Under år 1999 kom sammanlagt 3851 samhällstjänststraff till verkställighet. Under årets lopp avbröts samhällstjänsten enligt beslut av tingsrätt och omvandlades till fängelsestraff på grund av grovt brott mot villkoren i 543 fall, vilket utgör 15 % av de samhällstjänststraff som börjat verkställas under året. Den vanligaste orsaken till avbrott

??

var uteblivande från tjänst på grund av drogmissbruk. Verkställandet av samhällstjänst förutsätter ett nätverk av över 2000 tjänstgöringsplatser, av vilka över 1000 ständigt är i bruk. En stor del av tjänstgöringsplatserna 53 % finns inom kommunala sektorn. 35% av tjänstgöringsplatserna finns inom föreningar och stiftelser och endast 2 % av tjänstgöringsplatserna finner man inom staten. Inom KVF har man allt mer velat betona hur viktigt det är att "ta väl hand om" tjänstgöringsplatserna. Kontaktpersonerna på tjänstgöringsplatserna har introducerats till sina uppgifter och distriktsbyråerna har ordnat skolnings- och rekreationstillfällen. På basen av förfrågningar som gjorts förhåller sig personalen på tjänstgöringsplatser positivt till samhällstjänsten som straffalternativ. På vissa orter har det trots detta varit svårt att få tjänstgöringsplats för personer vars drogproblem utgör ett hot för ett lyckat avtjänande av samhällstjänst. 1999 tillsattes en arbetsgrupp inom KVF som redogjorde för hur tjänstgöringsplats situationen ser ut. Arbetsgruppen kom fram till att det nuvarande nätverket av tjänstgöringsplatser är tillräckligt omfattande, med undantag av kvälls- och veckosluttjänstgöringsplatser.

Forskning kring samhällstjänst

Forskning kring samhällstjänst har gjorts under dess försöksperiod 1991-1996 samt under tiden som straffet har varit ett allmänt straff från och med 1997. Det som främst har intresserat forskarna har varit det s.k hårda faktat; för vilka brott utdöms samhällstjänst, i hur stor grad utdöms straffet i förhållande till ett högst åtta månader långt fängelsestraff osv. Som ett exempel kan jag nämna Marja-Liisa Muilus utredning om återfallsfrekvensen för dem som utdömts till samhällstjänst. (Utgiven av justitieministeriets fängelseavdelning 2/99).

År 2000 har Johanna Huhtala utrett varför KVF avbryter mer tjänstgöringar än vad domstolen omvandlar till fängelse. Huhtalas undersökning belyser på vilka grunder åklagaren eller domstolen har beslutat att inte omvandla ett samhällstjänststraff till fängelse. (Huhtala Johanna 2000: Yhdyskuntapalvelun toimeenpanon keskeyttäminen, Helsinki 2000, Oikeusministeriö)

Då samhällstjänsten startat som försöksverksamhet undersöktes också dess kostnader i en snäv bemärkelse. (Kaakinen, J., & Vuolle, J. 1992 Yhdyskuntapalvelun sosiaalisen ja taloudellisen vaikutuksen, yhdyskuntapalvelun arvointia. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys oy). Intressant vore att undersöka samhällstjänstens kostnader idag och vilken nytta samhället har av detta straff?

Mindre uppmärksamhet har riktats på samhällstjänstens s.k mjuka sidor. Vem är lämplig för samhällstjänst? Hur upplever den som utför samhällstjänst straffet? Hur påverkar samhällstjänst den dömdes sociala liv? Jukka- Pekka Takala har 1993 undersökt selektiviteten till samhällstjänst och hur samhällstjänsten fungerar, speciellt de dömdas erfarenhet om straffet. (Takala Jukka- Pekka 1993: Rangaistus ja siihen soveltuminen. Yhdyskuntapalvelukokeilun alkuvaiheita ja ongelmia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 120).

Nästan helt utan uppmärksamhet har tjänstgöringsplatserna varit. Det vore intressant att undersöka hurudana arbetsplatser som fungerar som tjänstgöringsplatser. Är det kontaktpersonen som varit aktiv och har velat få mer arbetskraft eller vill han/hon ställa upp för samhället. Eller är det fråga om att det är kontaktpersonens chef som tagit beslutet att arbetsplatsen tar emot en dömd som utför samhällstjänst? Tjänstgöringsplatserna fungerar helt på frivillig bas och är en av de viktigaste grundstenarna för att samhällstjänsten också i fortsättningen skall fungera som ett alternativ till ett ovillkorligt fängelsestraff.

??

Arbete med unga

Med unga brottslingar avses personer som i 15-20 års åldern gjort sig skyldiga till en straffbar gärning. Gärningsmännen i den åldern blir föremål för en personundersökning, ifall den uppenbara påföljden inte är böter. Personundersökningen klargör den unges livssituation och tar ställning till frågan om övervakning i samband med villkorligt straff. Övervakning är en del av villkorliga straff och syftar till att skapa klarhet i den unges livssituation så att han/hon inte begår nya brott. Man går in för att hjälpa de unga med att lösa deras problem och finna möjligheter till social anpassning. KVF ansvarar för att organisera all övervakning i hela landet. Privata övervakare, varav de flesta är professionella i socialbranschen och som står under vägledning av distriktsbyråerna, ser till övervakningen av över hälften av de unga med villkorligt straff. År 1999 gjordes ca 2 400 personundersökningar vid KVF:s distriktsbyråer, och 2588 villkorligt dömda unga var underställda övervakning.

Experimentet med ungdomsstraff

Lagen om försöksverksamhet med ungdomsstraff trädde i kraft den 1 februari 1997. Ursprungligen var det meningen att försöksverksamheten skulle upphöra vid utgången av 1999, men försöket förlängdes till utgången av 2001. I försöksprojektet deltar sju domkretsar: Helsingfors, Esbo, Joensuu, Tammerfors, Åbo, Vasa och Vanda. Ungdomsstraff kan komma ifråga då den skyldige är i åldern 15-17 år och bötesstraff anses vara otillräckligt, men ovillkorligt fängelse betecknas som alltför strängt. Ungdomsstraff kan dömas för sådana brott för vilka man annars skulle bli dömd till villkorligt fängelse. Ungdomsstraff består av ungdomstjänst (10-60h) och intensifierad övervakning (4-12 mån). År 1999 verkställdes 94 ungdomsstraff på 77 personer

Forskning kring arbete med unga

Det finns en hel del med forskning som undersöker unga brottslingar. En av de färskaste undersökningarna är Tapio Lappi- Seppäläs undersökning om hur villkorliga straff används. (Lappi-Seppälä Tapio 1999: Ehdollisen rangaistuksen käyttökerät ja -kasautumat. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu 42.)

1999 har en försöksverksamhet startat angående en försnabbad behandling av brott som begåtts av unga förbrytare. Försöksverksamheten omfattar nästan alla byråer som jobbar med ungdomsstraff. Med i försöket finns hela processen från polisundersökningen till verkställandet av straff.

Experimentet med ungdomsstraff väckte i början av försöksverksamheten mycket uppmärksamhet. Det fanns många studeranden som ville skriva sin pro-gradu avhandling, de som ville skriva sitt licensiatarbete o.s.v. Försöksverksamheten kunde dock inte producera fakta om straffet i sådan takt som avhandlingarnas skribenter ville, eftersom domstolarna i början var försiktiga med att döma ut straffet. Detta har lett till att det inte finns mycket forskning om ungdomsstraff. KVF har samlat mycket material om straffet. På vissa distriktsbyråer har man t.o.m skrivit dagbok om alla möten med de unga. Det vore synd om detta ihopsamlade materialet inte kommer att utnyttjas.

Sanna Virolainen från KVF:s centralbyrå skrev en rapport om ungdomsstraffet, som omfattar tiden 1.2.1997-1.6.1999. Rapporten innehåller händelserna under försöksverksamhetens två första år: lagstiftningens och verkställighetens utveckling samt de dömdas speciella drag och

??

kännetecken.(Virolainen Sanna 1999: Nuorisorangaistus, kiinnipitämällä muutoksen alkuun? Raportti nuorisorangaistuskokeilusta 1.2.1997 - 1.6.1999. Kriminaalihuoltoyhdistys)

Frågeställningarna i forskningen om ungdomsstraffet kunde gott vara i samma stil som med samhällstjänsten. Då KVF:s socialarbetare jobbar med dessa unga som blivit dömda till ungdomsbrott så jobbar de också mycket med den ungas sociala nätverk. De tar med den ungas föräldrar, stödpersoner o.s.v. Därför skulle det vara intressant att studera hur nätverksarbetet fungerar/utvecklas inom försöksverksamheten med ungdomsstraffet.

Med tanke på hela den situation som straffåtgärder riktade mot unga idag befinner sig i vore det viktigt att det undersöktes som en helhet. En viktig synpunkt är att undersökningen redan skulle börja från det skedet då barnskyddet är med i den ungas/barnets liv.

Även i frågan om villkorligt straffade unga och deras övervakning skulle det vara intressant att undersöka de frivilliga / privata övervakarnas ställning. De representerar liksom tjänstgöringsplatserna den tredje sektorn, som frivilligt ställer upp för samhället. Vad är det som får dem motiverade till att ställa upp?

Övervakning av villkorligt frigivna

Av fängelsestraff avtjänas så gott som alltid bara en begränsad del i fängelse, varefter den dömda blir villkorligt frigiven. I början av 1999 infördes en ny bestämmelse av fångvårdsavdelningen enligt vilken villkorlig frigivning är förknippad med övervakning när reststraffet är längre än ett år och sex månader. Dessutom kan unga fångar, och av särskilda skäl även andra underställas övervakning. 1999 underställdes 877 personer övervakning, vilket är 23 % av alla villkorligt frigivna. I 16 % av övervakningsfallen anlätades privatpersoner som övervakare av villkorligt frigivna, vilket är betydligt färre än hos de villkorligt dömda unga med övervakning. De privata personernas andel av övervakningen är liten eftersom detta är en krävande klientgrupp. De som underställs övervakning har allt oftare drogproblem och benägenhet till våldsamt uppförande. Under 1999 var 2 181 personer underställda övervakning.

Forskning kring övervakning av villkorligt frigivna

Den forskning som berör villkorligt frigivnas övervakning har ofta varit bunden till några lokalt begränsade försöksverksamheter. Under år 2000 har KVF utarbetat olika innehåll i övervakningsarbetet. Hela personalen runt om i landet får skolning för detta.

1.6.2001 kommer övervakningen av villkorligt frigivna att bli mer sanktionerad i praktiken än vad den hittills har varit. Det ställs större krav på att övervakaren skall reagera då den övervakade inte sköter sina plikter, tex. anmäler sig hos övervakaren inom tre dygn efter frigivningen, håller kontakt med övervakaren på överenskommet sätt. Eftersom övervakningen år 2001 kommer att bli mer strukturerad och sanktionerad vore det intressant att undersöka hur de övervakade upplever denna förändring och på vilket sätt de privata övervakarnas roll kommer att förändras i och med att övervakningen blir mer sanktionerad? Vilken kommer de privata övervakarnas ställning att vara, då de utövar en viss makt?

??

Varför är kriminologisk utbildning viktig för polisen i Värmland?

Av Stig Månsson (S)

Presentation av polismyndigheten Värmland

En medelstor polismyndighet i mellersta Sverige med 425 poliser och 145 civilanställda som betjänar cirka 280 000 invånare. Huvudorten som heter Karlstad är geografiskt belägen längs E18, mitt emellan Stockholm och Oslo

Närpolisorganisationen är väl utvecklad med cirka 70 procent av polispersonalen placerade i 18 närpolisområden. Organisationen är ett stöd till verksamhetsidén att arbeta lokalt i samverkan samt utveckla vår kompetens om vad som orsakar brott. Därför har vi mycket målmedvetet satsat på att öka personalens kompetens utifrån ett problemorienterat perspektiv.

Kunskapsutveckling

Utifrån definitionen att problemorienterat polisarbete är ett systematiskt kunskapsbaserat arbetssätt, var det angeläget att ge all personal grundläggande kunskaper om kriminologiska orsakssammanhang, brottspreventionsteorier och arbetsmetodik

Eftersom poliser i arbetsledande funktioner har ett direkt ansvar för att utveckla och leda sin personal i det vardagliga polisarbetet, genomfördes särskilda kompetenshöjande insatser mot denna personalgrupp. Av samma skäl ålade vi dem ett eget ansvar för utbildning av sin egen personal.

För att gynna dialog, kreativitet och erfarenhetsutbyte vid denna chefsutbildning delades deltagarna in i mycket små grupper, högst sex deltagare i varje. De teoretiska kunskaperna kompletterades bland annat med återkopplingar till den egna polisiära verkligheten.

För att kvalitetssäkra dessa chefers kompetens i problemorienterat polisarbete, fick de en tid efter sin utbildning genomgå ett teoretiskt prov i ämnet.

Resultat av utbildningsinsatserna

Jag är medveten om att det vanligtvis tar mycket lång tid att förändra och utveckla ett mångårigt traditionellt arbetssätt såsom polisens.

Det är dock med glädje jag kunnat konstatera en relativt snabb och tydlig förändring. Kompetensnivån och engagemanget varierar naturligtvis mycket från individ till individ.

Jag bedömer att personalens kompetens i detta arbetssätt i medeltal ligger på fem vid en skala mellan ett till tio.

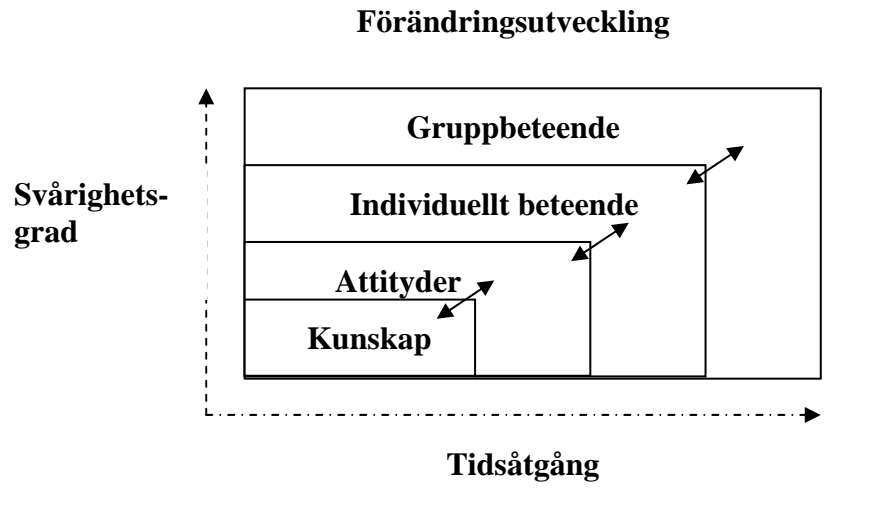
Det tycker jag är ett bra resultat, men visar samtidigt att vi har en lång väg kvar till en optimal utveckling.

Visst förekommer det ett motstånd till denna förändring. Det vore konstigt annars. Det är en naturlig reaktion vid alla mera omfattande förändringar. Generellt vill jag dock påstå att acceptansen för det nya arbetssättet är hög. Det förekommer inga invändningar mot arbetsmetoden som sådan, utan främst mot tids- och personalbrist, vilket är något jag också kan instämma i. Men å andra sidan är det då ännu viktigare att använda våra resurser på ett så rationellt och effektivt sätt som möjligt.

??

Förändringsutveckling

Det räcker inte enbart med retorik för att få en omfattande förändring till stånd, utan det kräver både en målmedveten och långsiktig strategi som bygger på en steg- för- steg- process enligt nedan.

Det finns sannolikt ingen genväg till framgång. För att uppnå ett förändrat gruppbeende måste det först till en generell kunskapsutveckling. Först därefter går det att förvänta sig mera omfattande förändringar av såväl attityder, individuella beteenden och gruppbeende.

Jag har också fått ett flertal bevis på skissens giltighet. Som pilarna på skissen antyder så har det visat sig att många polismän efter denna kunskaphöjning inte bara omvandlat den till praktiskt polisarbete, utan också efterfrågat ännu mer kunskap.

Kriminologi vid Stockholms universitet

För att upprätthålla och ytterligare höja kompetensen i brottspreventiva frågor har polismyndigheten på olika sätt stimulerat personalen till vidareutbildning. Exempelvis deltar 25-30 st vid olika universitetsutbildningar, där kriminologiutbildningen vid Stockholms Universitet är en mycket viktig del.

Dessa utbildningar har varit mycket uppskattade och har på olika sätt påverkat både vår interna utbildning och den praktiska polisverksamheten.

För oss utgör en god kriminologisk kunskap grunden för en bra utveckling av polisära arbetsmetoder, där det problemorienterade polisarbetet är ett mycket viktigt område.

Litteratur

Även om det finns ett relativt stort antal böcker och avhandlingar i olika kriminologiska ämnesområden, så upplevs de av många polismän som alltför omfattande och otillgängliga.

??

Om det är möjligt skulle jag därför gärna se fler sammanfattande redovisningar som riktar sig till praktiker.

Även i samband med våra interna utbildningar om problemorienterat polisarbete upplevdes den tillgängliga litteraturen något svårtillgänglig.

För att råda bot på detta skrev vi en egen bok i ämnet; ”Problemorienterat polisarbete enligt Värmlandsmodellen”. Den är naturligtvis främst skriven för poliser, men mycket av innehållet är allmängiltigt för alla som arbetar med brottsprevention.

Boken som är på cirka 60 sidor har idag fått en stor spridning bland polismyndigheterna i Sverige, men också på del platser i de andra nordiska länderna.

Några sammanfattande aspekter

- Chefer på alla nivåer måste vara både kunniga i ämnet och engagerade i utvecklingen
- All personal, både poliser och civilanställda måste få genomgå utbildning, naturligtvis olika omfattande beroende på arbetsuppgift.
- Utveckla ett stadigvarande utvecklingsstöd i förändringsarbetet
- Sprida bra exempel på problemorienterat polisarbete
- Utveckla lokalt brottsförebyggande samverkan med andra aktörer. Trygghetsråd finns idag i alla kommuner i Värmland.

??

UNDERLAG FÖR TNS-KLASSIFICERING

VERK/MYNDIGHET:

Utfärdare:

Avdelning/enhet:

Datum:

Nuvarande kod	Föreslagen kod	Fastställd kod	Enighet vid samråd ☐ Ja ☐ Nej	ATOs förslag

UPPGIFT OM BEFATTNINGSHAVAREN

Namn		Personnummer	
Tjänstebestämmelse eller motsvarande		Närmaste chef	
Region	Kategori	Distrikt	Grupp

SAMMANFATTNING AV DE HUVUDSAKLIGA ARBETSUPPGIFTERNA OCH BEFATTNINGENS ORGANISATORISKA PLACERING (arbetsuppgifter specificeras på baksidan)

Sammanfatta arbetsuppgifterna kortfattat, beskriv gärna den organisatoriska placeringen med en organisationsskiss.

??

BESKRIVNING AV DE HUVUDSAKLIGA ARBETSUPPGIFTERNA

- Ange endast de huvudsakliga arbetsuppgifterna. Försök att till större delar summera arbetsuppgifter som understiger 10 %.
- Inled med verb (gör, granskar, utreder etc).
- Ange arbetsunderlag och självständighet (efter instruktioner, i samråd med chef etc)
- Ange arbetsuppgifternas ungefärliga procentandel av den totala arbetstiden.
- Ange hur ofta arbetsuppgifterna utförs (dagligen, varje vecka, månadsvis etc).

Arbetsuppgift	%	Hur ofta	Anteckningar

Noteringar

??

At være ekstern forsker i en lukket fængselsverden.

Af Anette Storgaard (DK)

Disposition:

1. Hvad skete der - hvad var min opgave ?
2. "Resultater"
3. Refleksioner

Nedenfor følger stikord til mit oplæg.

For fyldigere redegørelser vedrørende alt det omtalte henvises venligst til følgende publikationer, som alle kan rekvireres gennem:

Center for Rusmiddelforskning, Jens Baggesensvej 43-45, 8200 Århus N, Danmark:

"Kontrakten" i Ringe Statsfængsel

Behandling i stedet for straf til nogle kriminelle stofmisbrugere

Straf og misbrugsbehandling under samme tag

Straf og misbrugsbehandling under samme tag - supplement

1. Hvad skete der - hvad var min opgave ?

Op igennem 1990'erne har den danske kriminalforsorg igangsat en række initiativer vedrørende kriminelle stofmisbrugere:

A.

Det begyndte med kontraktfængselsafdelingerne, som blev indrettet i nogle åbne og lukkede fængsler fra 1994. Her fik indsatte tilbud om en stoffri afsoning mod accept af ekstra kontrol og adgang til nogle få ekstra privilegier, som f.eks. en ekstra udgang om måneden.

B.

I 1995 påbegyndtes et geografisk afgrænset forsøg, hvor nogle kriminelle stofmisbrugere, som modtog dom for ikke-personfarlig kriminalitet, blev tilbudt afvænningsbehandling som alternativ til et fængselsophold på 6-12 måneder. Betingelsen for at undgå fængsel var gennemførelse af det aftalte behandlingsforløb, som kunne være på 1 eller 2 år (afhængigt af hvilket amt, den domfældte var bosat i). Uanset forløbets varighed skulle det indeholde følgende: Ophold på døgnbehandlingsinstitution, udslusning, placering i egen bolig og passende beskæftigelse. Forsøget finansieredes af centrale midler og var planlagt til at løbe i 3 år.

C.

Endelig åbnede man i 1997 en såkaldt behandlingsafdeling i Statsfængslet i Vridsløselille. Her blev ansat professionelt behandlingspersonale fra en privatejet institution, der arbejder efter Minnesota-modellen.

Ad B blev jeg ansat fra forsøgets start til at følge det som reflekterende procesevaluator i den 3-årige forsøgsperiode. Dette affødte en henvendelse fra ét af de fængsler, som har en kontraktfængselsafdeling, nemlig Statsfængslet i Ringe, som bad mig evaluere denne (A). Efterfølgende kom et års evaluering af behandlingsafdelingen i dennes 2. leveår (C).

??

Såvel B som C indebar ganske store ændringer i hidtil benyttede arbejdsrutiner, herunder ikke mindst at de offentlige myndigheder på såvel centralt som decentralt niveau fik nye berøringsflader med hinanden. Hertil kom den udfordring, der ligger i at arbejde sammen på tværs af offentligt og privat regi. Min opgave blev derfor i disse to tilfælde ikke alene at evaluere vedrørende forløbet for målgruppen, men også at evaluere processen vedrørende indkøring af nye arbejdsmåder og samarbejdsrelationer. Ad A gik min opgave alene ud på at studere de indsattes udbytte af ophold på kontraktfængselsafdelingen. Derudover var det i høj grad op til mig selv at definere min opgave, som i alle tre tilfælde blev koncentreret om at studere, beskrive og reflektere. Det lå klart for mig fra starten at der var en vis diskrepans imellem opdragsgivernes ønske om klare svar på hvordan den nye indsats "virker" og forskerens mulighed for at fremskaffe disse svar - ikke mindst indenfor de givne tidsrammer og i de konkrete faser af de forskellige projekter.

Et ganske særligt problem i forbindelse med evaluering viste sig at være mangelen på præcise definitioner på, hvad man vil opnå med initiativerne. Der fandtes meget kortfattede målsætninger i forbindelse med hvert projekt, men ingen af dem var sådan formuleret at der var mulighed for at "måle" dem på det tidspunkt, evalueringen blev sat ind. Dertil kom at de hver for sig bar præg af enten at være ganske urealistisk, meget upræcis eller skrevet til ære for den politiske bevillingsgiver.

2. "Resultater".

Ad A: Igennem interviews med indsatte på - og bortviste fra kontraktfængselsafdelingen og (stikprøvevis) indsatte på andre fængselsafdelinger kom det klart frem at det til fulde lykkedes at gennemføre stoffri afsoning på "kontrakten". Ethvert forsøg på håndtering eller indtagelse af narkotika medførte bortvisning og med de meget hyppige urinprøver, kombineret med den tætte sociale omgang, er det meget lidt sandsynligt at der kan eksistere et skjult narkotika-marked på "kontrakten".

Både indsatte på "kontrakten" og dem, der er bortvist (hyppigst på grund narkotika), er fuldstændigt enige om at der er væsentligt højere kvalitet i afsoningen på "kontrakten" end andre steder. Der bruges betegnelser som at man taler med hinanden på tværs af skellet mellem indsatte og ansatte og der vises ærlig interesse for hinanden.

Det er krævende at afsone på "kontrakten". Kun ca. 1/6 opholder sig dér i lige så lang tid som planlagt, hvilket normalt vil sige 6 måneder. Halvdelen af dem, der optages, opholder sig på "kontrakten" i mere end en måned.

Som de største mangler pegede alle på at det var et problem, at der var så relativt let adgang til kontakt med det øvrige fængsel - og dermed med narkotika - samt at man savnede et egentligt behandlingstilbud.

Efter evalueringen, hvor dette kom klart frem, har man flyttet afdelingen, så der ikke længere er så let adgang til kontakt og man har tillige udviklet et behandlingskoncept i tæt samarbejde med en superviserende psykolog. Dette har blandt andet bevirket at man i 2000 er oppe på en gennemsnitsopholdstid på 3,8 måneder.

Ad B. Som antydnet ovenfor skulle der afprøves 2 forskellige modeller. Den ene med et 1-årigt forløb, som var kreeret til dette forsøg, den anden med et 2-årigt forløb, hvor man ville benytte de behandlingstilbud, der er på markedet og tilføje et fyldigere opfølgingsprogram (bolig og aktivering) end der sædvanligvis er økonomi til.

Medens det 2-årige forløb i begyndelsen led meget under rekrutteringsvanskeligheder (bytteforholdet mellem 6-12 måneders fængsel og 2 års behandling forudsætter meget høj motivation), var det største problem for det 1-årige projekt at fastholde deltagerne. Dette så allerede ud til at udlignes i forsøgets 2. år. Og der synes at fremkomme en gennemsnitlig

??

gennemførelsesprocent på omkring 1/3, lidt højere i 2-års forløbet og lidt lavere i 1 års forløbet. Generelt var der færre deltagere i forsøget end forventet.

Man kunne konstatere at der igennem dette forsøg opstod kendskab til en helt ny gruppe af stofmisbrugere. Mennesker som måske på grund af deres kriminalitet ikke hidtil havde søgt behandling for deres - i øvrigt ganske massive - misbrugsproblemer. I løbet af behandlingstiden var det meget få, der ikke havde recidiv til nyt misbrug, hvilket man fra de kontrollerende myndigheders side efterhånden fik lært sig at håndtere, bl.a. under indtryk af den fri kriminalforsorgs sædvanlige tilsynspraksis. Omvendt havde inden recidiv til ny kriminalitet så længe de var med i programmet. Det var meget tydeligt, at det var narkotikatrangen som startede en deroute, som kunne føre til bortvisning - ikke "trangen" til at begå ny kriminalitet. Dette bestyrker antagelsen om afhængighed af narkotika som en kriminogen faktor.

I begyndelsen var det ganske udfordrende for den fri kriminalforsorg (med ansvar for tilsyn), kommunerne (som ansvarlig for bolig og beskæftigelse) og amterne (med ansvar for behandling) at finde sammen om arbejdsopgaven. Der er ingen historisk tradition for at disse mødes og arbejder sammen. Tværtimod har - i hvert fald kommuner og amter - hver sine budgetter og velafgrænsede kompetenceområder, medens den fri kriminalforsorg er under en mere håndfast central styring. En af de allerstørste (og nok den mest uventede) succeser i dette forsøg var de gode erfaringer med det tværgående samarbejde. Alle betegnede det efter 3 år som meget vellykket og udbytterigt i en grad, der rækker videre end til samarbejde i de konkrete sager.

Ad C. Gennemførelse af behandling i fængslet har ikke de samme fastholdelsesproblemer som behandling i frihed. Ikke blot kan man ikke så let gå bort eller udeblive. Men det viste sig også at havde man først som indsat været optaget på behandlingsafdelingen, var det vanskeligt at komme tilbage i det "normale" fængsel. I lighed med kontraktfængselsafdelingen er afsoningen her af langt højere kvalitet end sædvanlig afsoning. Interviews med alle indsatte og ansatte på afdelingen i løbet af det år, evalueringen stod på, gav et klart billede af et brud med den kendte fængselsstemning og meget stor begejstring for muligheden for behandling. Nogle havde hellere ønsket et andet behandlingskoncept, men var dog mere end villige til at modtage det tilbudte.

Selvom der konstant var afsonere på andre afdelinger eller i andre fængsler, som havde ladet sig skrive op til behandlingsafdelingen var det vanskeligt at holde et konstant højt belæg på afdelingen. Dette burde ikke overraske idet det ligger i sagens natur at eventuelle bortvisninger må ske omgående medens overførsler af nye kræver etablering af kontakt, undersøgelse af om motivationen fortsat er til stede, organisering af transport mv.

75 % af dem, der blev optaget på afdelingen, blev der i det aftalte tidsrum. Det spinkle materiale til trods, tegnede der sig et klart billede af at den behandling, man fik på afdelingen, ikke er tilstrækkeligt til at starte på en friske umiddelbart ved løsladelse. Der er behov for langsom overgang til frihed med fortsat støttende behandling. De få, der ikke fik dette, recidiverede efter 1 og 2 måneder til ny kriminalitet. Ikke alle dem, der fik opfølgende behandling, holdt sig ude af kriminalitet i lang tid. Men enkelte havde dog været ude i over 1 år uden at være registeret for ny kriminalitet, da undersøgelsesperioden stoppede.

I forbindelse med løsladelse løb man ind i store problemer med finansiering af opfølgende behandling idet denne påhviler amterne, som ikke har haft nogen indflydelse på optagelsen på behandlingsafdelingen. Disse problemer blev først opdaget efter nogen tid og er efterhånden ved at blive afhjulpet igennem bedre og tidligere information.

Det forløb ikke uden vanskeligheder at optage den ny personalegruppe i fængslet. Det fængselspersonale, som var ansat på afdelingen, var meget åbent og positivt overfor den ny gruppe, så det daglige samarbejde fandt hurtigt et leje. Men blandt det øvrige personale i

??

fængslet, for hvem det nye var mere fjernt (og måske alligevel truende nært), var der nogen modstand. Det bevirkede en ubehagelig stemning omkring personalet fra behandlingsafdelingen, når man færdedes i det øvrige fængsel. Dette blev af vældig mange af de interviewede personalemedlemmer betegnet som "den største skuffelse" i forbindelse med forsøget. Blandt de mest glædelige overraskelser var, at man havde lært det se på de indsatte som mennesker af kød og blod, som det kunne nytte noget at støtte og motivere.

3. Refleksioner

Vedrørende målgruppen: Målgruppen er kraftigt marginaliseret i samfundet. Samtidig er den ikke talstærk. Selvom mange i målgruppen har ensartede livsmønstre og problemer, har de unikke livsforløb. Dette bør skærpe varsomheden med at tænke i meget store løsningsmodeller. Der er tale om en befolkningsgruppe, som meget let falder ned igennem to systemers rækkevidde, nemlig retssystemet og det sociale system. Det mest følsomme punkt for målgruppen er overgangen fra et døgnophold (fængsel eller institution) til et liv med eget ansvar for alle sider af tilværelsen. Og det er netop her, hvor de to systemer rækker ud mod hinanden - uden helt at nå hinanden. Den eksisterende magt- og kompetencefordeling er en uomgængelig og meget magtfuld faktor.

Vedrørende forskning: Med lange forløb, hvor man opholder sig i studieobjektet er der en oplagt risiko for sammensmeltning med det. Som udenforstående er det meget vanskeligt at komme ind i den lukkede fængselsverden. Men er man først inde, er det meget let at være der og at foretage sine studier der. Det viser sig at den lukkede verden er fyldt med mennesker, som gerne fortæller. Hvis man først er kommet ind, er det lettere at komme ind igen. Det viser sig at den ene åbne dør, åbner den næste. Jeg er allerede flere gange blevet opfordret til at lave opfølgende undersøgelser og har netop fået materiale hjem til opfølgning vedrørende kriminalitetsrecidiv for deltagerne under B.

Den eksterne forsker stiller flere spørgsmål (måske også overflødige) end den interne, men produktet får også en anden og mere uvildig status samtidig skulle evnen til formidling gerne være bedre. I det hele fremtræder en vurdering fra en ekstern mere troværdig.

Om oppdatering og bruk av kunnskap i forebygging av straffbare handlinger

Av Jan Georg Christophersen (N)

Forebygging har lenge vært ett av myndigheters virkemidler i bekjempelsen av straffbare handlinger. Forebygging er imidlertid ikke noe enkelt begrep. Det omfatter oppgaver på forskjellig nivå, som politisk prioritering, administrativ praksis, forskning og forebyggende tiltak. En lovbruddsbekjempende strategi består av tre hovedkomponenter. For det første er det styring, for det andre ressurser og for det tredje kunnskaper. I lys av de forebyggende tiltak som settes i verk, kan det være grunn til – på en mer systematisk måte – å drøfte spørsmålet om hvordan kunnskap oppdateres og brukes. Er oppdatering og bruk av kunnskaper om forebyggende tiltak holdbar?

Innledning

De siste tiårene årene har det skjedd en markert endring i retning av mer konsentrasjon om forebygging som strategi mot straffbare handlinger. Grunner til denne utviklingen kan være mange. Blant annet kan det skyldes økningen i antall registrerte ulovlige handlinger, og det kan være at kriminalitetsbildet har endret karakter. Noen forklarer forholdet utfra kulturelle og økonomiske årsaker Graham & Bennett (1995). Andre har forklart endringen med den sosiale utviklingen i det postmoderne samfunnet Bottoms & Wiles (1996). Og noen har vært opptatt av oppløsningen av uformelle sosiale kontrollmekanismer som forklaringsmodeller Christie (1975), Cohen & Felson, (1979).

Det foreligger et generelt behov for å klarlegge konsekvensene av ulike tiltak og strategier som benyttes i arbeidet med forebygging av overtredelser. Derfor er det grunn til å stille spørsmål ved det kunnskapsgrunnlag vi opererer med i forebyggingen av lovovertrедelser. Det skapes ikke sjelden uklarhet om hvordan en best skal kunne oppnå målsettingene med det forebyggende arbeidet. Perspektivene styres ofte av måten den enkelte forebygger forstår bekjempelsen av lovbrudd. Dette er uheldig fordi problemstillingen bør sees i et helhetlig perspektiv. I Norge mangler vi en nasjonal strategi for forebygging av lovbrudd.

Fordi ulovlige handlinger oppfattes som en trussel mot vår samfunnsform, mener de fleste at bekjempelsen må være så effektiv som mulig. Som et resultat av denne måten å tenke på oppstår det stor mangel på forståelse av konsekvensene av tiltak som settes i verk, for å motvirke lovovertrедelser. Spørsmålet blir derfor: Har argumentasjonen med henvisning til at vi vet nok om problemenes årsaker og virkninger til å sette i gang tiltak vist seg å være holdbar, og gir grunnngivningene saklig legitimitet til de tiltak som settes i verk?

Overfor de kretser som preger kriminalpolitikken har det i lang tid vært nokså forgjeves å dokumentere kriminalitetsbekjempelsens alvorlige svakheter slik den praktiseres i dag. Det har vært overfokusert på enkelttiltak uten å se tiltakene i en kriminalpolitisk sammenheng. St.meld.nr. 17 (1999-2000) ”Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet” er et eksempel på at problemene ikke sees i sammenheng.

Et annet eksempel på manglende sammenheng i kriminalpolitikken er innslaget av teknologi i forebyggingen av overtredelser. En «naturvitenskapelig» forståelse av kriminalitetsproblemet i samfunnet er utbredt. Det kan derfor være grunn til å peke på den kritikk som har vært rettet mot mye av den positivistiske innfallsvinkel til forskningen på feltet. Den første som benyttet begrepet positivisme som naturvitenskapelig metode anvendt i filosofien og som talsmann for teknokratiet var Henri de Saint-Simon 1760-1825, tanker som senere ble satt i system av hans elev Auguste Comte 1798-1857, i hans positivistiske sosiologi.

I norsk sammenheng var Hans Skjervheim (1976) en sterk kritiker av positivismen. Så tidlig som på 50-tallet var han inne på at ikke alle problem lar seg løses ved stadig å rope på

??

mer vitenskap. Men han var også klar over at man derved lett kunne komme i skade for å overse spørsmål som alle har grunn til å tenke over. Han var kritisk til positivismens reduksjon av praksis til teknikk, av etiske handlinger til tekniske handlinger. I dag legges det avgjørende vekt på at data og begreper er teoriavhengige og at naturvitenskapelige forklaringsidealer passer dårlig innenfor samfunnsfagene, blant annet fordi mennesker handler på basis av egen situasjonsforståelse og er delvis selvbestemmende vesener. Overført på dagens praktiske kriminalitetsforebygging, mener noen at den kan gjennomføres ved hjelp av tekniske midler (fengsel, elektronisk overvåkning osv.). Praksis i forebyggingen av overtredelser er et eksempel på at tekniske løsninger har en for omfattende plass.

Internasjonalt har vi i dag mye kunnskap, både teoretisk og empirisk om hvordan bekjemping av lovovertrедelser virker. Spørsmålet blir derfor om og på hvilken måte denne informasjonen tas i bruk.

Debatt om forebygging av lovbrudd

Utfra hvilke utfordringer morgendagens kriminalitetsforebyggere vil bli stil overfor er det flere grunner til å ta opp diskusjonen om oppdatering av kunnskaper hos de som driver det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Det bør stilles spørsmål som; hva er det forebyggerne kan - hvordan bør kunnskapen benyttes og hva annet bør man utøve sin virksomhet med enn kunnskap?

Kriminalitetsforebygging handler i bunn og grunn om å fjerne eller bryte mulige hendelseskjeder som kan føre til uønskede handlinger eller lovbrudd. Og det kan bare gjøres ved å tenke og handle i forkant. Vi vet i dag en hel del om hvilke hjelpemidler vi har til disposisjon for dette arbeidet. Men uansett tiltak er det oppdaterte kunnskaper hos de som leder dette arbeidet, og holdninger hos de som skal utføre oppgavene som alltid vil være det viktigste.

Det er viktig for de som driver det forebyggende arbeidet, å ha et bevist forhold til hvilken rolle oppdatert kunnskap skal spille på dette felt av samfunnslivet. I dagens norske samfunn finnes det svært mange som tar mål av seg til å drive forebygging av lovbrudd. Myndigheter, ulike grupperinger og enkeltpersoner. Faglig begrunnet forebygging av ulovlige handlinger krever selvsagt dertil egnet kunnskap, den må dessuten være av ny dato.

Forebygging av lovbrudd betraktes av mange som en "vekstbransje". Myndighetene bevilger årlig store beløp til dette formål, og det er det mange som har oppdaget. Fordi det er penger i systemet ønsker organisasjoner og enkeltpersoner å drive med forebygging som næringsvei. Dette ønsket bygger ikke på solid kunnskapsgrunnlag. Det reduserer naturligvis også kvaliteten på det arbeidet som utføres. Dessuten svekkes muligheten for koordinering og effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Dette betyr selvsagt ikke at alle »gode krefter» ikke skal være med å bidra til et trygt og godt samfunn, men innsatsen må bygge på oppdatert kunnskap. De som skal drive dette arbeidet må forstå hvordan samfunnet virker, forstå de som begår lovbrudd og de som er offer, dessuten må de skjønne det teknologiske i kontrollen. Det har i de senere år vært mye fokus på forskjellige former for forebygging av lovbrudd. Samtidig har vi vært gjennom en periode hvor myndighetene har økt budsjettene som skal gå til tiltak for bekjempelse av kriminalitet. Ikke alle er enig i at dette har vært riktig bruk av samfunnets midler, men det har innvirket på organiseringen av det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Min bekymring i dag går først og fremst på det jeg ser som utilstrekkelig kompetanse hos lederne av dette arbeidet.

Jeg tenker da ikke bare på det rent faglige, men i like stor grad på manglende bevissthet om egen rolle i det forebyggende arbeidet, og om de ulike strategier som kan og bør brukes i arbeidet med å informere om forebygging av lovbrudd. Lederne kunnskaper om dette arbeidet er sterkt overvurdert. De ledere som oppnår resultat er de som bruker tilgjengelig

??

fagkompetanse, og går fram på en systematisk måte med egen innsats. En leder som først kommer på banen i etterkant, for eksempel når alvorlige kriminelle handlinger har funnet sted og skal etterforskes, er ikke sitt ansvar bevisst. Ledere som bygger sine utspill på dagspressens overskrifter oppnår det jeg vil kalle en hendelsesstyrt form for oppmerksomhet som ingen er tjent med, kanskje med unntak av de ledere som har et særlig sterkt eget merke-
ringsbehov. Den som skal lede det kriminalitetsforebyggende arbeidet må ha tilstrekkelig faglig tyngde, uten denne tyngden kommer man ingen vei. Sammen med den formelle utdanningen er det to forhold som er særlig viktig. For det første må man ha stor selvtillit. Dernest ydmykhet for det man ikke kan. Uten denne kombinasjonen kan det ikke komme noe konstruktivt resultat i form av forebygging av lovbrudd. Vi som driver kriminalitetsforebygging må rette vår virksomhet inn mot langsiktige arbeid, bygget på oppdatert kunnskap.

Noen driver forebygging arbeider på prosjektbasis, andre skifter fra oppgave til oppgave, atter andre driver med det samme over lang tid uten kunnskapsmessig fornyelse. Skal en være kunnskapsmessig oppdatert så gjelder det å ha en bredt kontaktnett, være opplest på ny litteratur, og vite hva som foregår på andre felter enn sitt eget.

En annen grunn til å drøfte forholdet mellom kunnskap og fagutøvelse er selvsagt at kunnskap slik den utvinnes av vitenskap, også bør gi svar på spørsmål som for eksempel; hva gjør lovbruddene med samfunnet? Hva bruker vi lovbruddet til? En skal imidlertid være klar over at vitenskapsbasert kunnskap i lite grad hjelper oss til å være empatiske eller humane forebyggere av lovbrudd.

Mange vesentlige spørsmål kan ikke reduseres til forhold som kan besvares med målinger, observasjoner eller eksperimenter. Derfor er forebyggernes omgang med for eksempel moderne teknologi farlig – det kan lede til ansvarsfraskrivelse som selvsagt ikke kan gjelde som strategi for et tryggere og bedre samfunn. Uten kunnskap om hva som virker og hva som ikke gjør det, blir iverksetting av forebyggende tiltak prøving og feiling. På den annen side, uten at noen er villig til å prøve ut teoriene som forskningen frambringer, mister også teoribyggingen sin mening. Bruken av oppdatert kunnskap blir derfor av avgjørende betydning.

Som gruppe har vi som driver det forebyggende arbeidet ikke tatt i bruk den kunnskap som finnes om spørsmålene. Oppdatering av kunnskaper blir heller ikke tatt tilstrekkelig alvorlig. Mange setter sin lit til at det de en gang har lært gjennom sin utdanning fortsatt gjelder. De senere årene er det satt inn betydelige midler for å støtt miljørettet, virksomhetsbasert kompetanseutvikling i staten, som skal fremmer effektivisering og tjenesteutvikling. Kvalitativ styrking av forebyggernes utdanning har trolig hevet kunnskapsnivået for enkelte grupper, men det er et åpent spørsmål om denne satsingen har svart til forventningene.

Verdien av kunnskapsoppbyggingen skjer primært gjennom utdanning, kunnskapsarbeid og innovasjon. For å oppgradere kunnskaper går mange på kurs, deltar på seminarer og konferanser om emner som en har interesse for, men deltar ikke i samme grad på kurs, seminar og konferanser som en kunne hatt nytte av. Vi mangler trening i å stille spørsmål som kunnskap kan gi svar på. Vi vet lite om moderne informasjonsinnhenting.

Dessuten mangler vi trening i kritisk vurdering av forskningsbasert informasjon. Mangel på kunnskap hos de som gir råd om forebygging av lovbrudd forekommer oftere enn vi liker å tro. Mange som arbeider med forebygging har ikke de nødvendige forutsetninger for å spille en rolle på denne sektoren av samfunnslivet. Innflytelse på samfunnsutviklingen må baseres på oppdaterte kunnskaper, samfunnsforståelse og kommunikasjon. Noe av årsaken til dagens situasjon er at kriminalpolitikken har en grunnleggende svakhet, den bygger ikke på kunnskap om hvilke tiltak som virker og hva som ikke gjør det. En annen fundamental svakhet er mangel på systematisk sammenligning av kostnader og resultat av forskjellige virkemidler og tiltak. Politikere og byråkrater synes å være uten særlig interesse for utredninger og forskning om disse spørsmål basert på norske forhold. Hertil kommer at kunnskaper

??

som finnes i internasjonal litteratur i liten grad blir benyttet. Det synes som om det ikke tas tilstrekkelig hensyn til at forskningens hovedmål er å sørge for at beslutninger fattes utfra rasjonell kunnskap.

Mange av de som arbeider med forebygging av lovbrudd avgrenser område av fagfeltet som de selv velger å tro på, uten å følge med på hva som skjer utenfor dette feltet. Resultatet er at det mange bruker store deler av livet sitt på, blir stadig mindre relevant. Det er en overhengende fare for at denne situasjonen i høy grad hindrer nytenkning og kreativitet. Det blir dessuten lite rom for menneskelige relasjoner, følelser og humanistisk kultur i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Forebyggernes rolle

Forebyggende arbeid drives i stor utstrekning av usakkyndige personer uten formell kompetanse og med reell kompetanse som ikke er kriminalitetsforebygging. Kompetanse består av kunnskap, ferdigheter og holdninger. Mange som yter en frivillig innsats er sterkt motiverte og velger bevisst å arbeide for å begrense uønskede handlinger i samfunnet. Ikke sjelden har de kallsfølelse, de vil arbeide med mennesker. Dagens forebygger har ofte en idealistiske målsettingen - et lovbruddsfritt samfunn. En slik samfunnsforståelse er verken bygget på forskningsresultat eller praktisk erfaring.

Gjennom de ufaglærtes innsats er det vunnet viktig kunnskap om forebygging og lovbrutere som det er naturlig å gjøre seg nytte av, særlig på lokalt plan. Uansett hvor beundringsverdig denne innsatsen fortøner seg, blir det særlig problematisk når personer uten faglig bakgrunn skal drive profesjonelt forebyggende arbeid. Forebygging med dette utgangspunkt kan derfor ikke være retningsgivende.

Profesjonelle forebyggere er de andre aktørene på feltet. Ikke få av dem har fått seg en overraskelser i møtet med «en annen verden» enn den de var utdannet for. Men mer alvorlig enn det, er den mangel på forståelse for oppdatering av kunnskap som man finner i de profesjonelles rekke. Ingen ting er farligere for det kriminalitetsforebyggende arbeidet enn den handlekraftige uvitenheten. I det forebyggende arbeidet må det finnes en struktur som er profesjonell og vi må ha en plan med hva vi gjør.

I kjølvannet av mangel på faglig oppdatert kunnskap og profesjonalitet har det oppstått en situasjon som viser seg stadig oftere, nemlig næringslivets bruk av kriminalitet i egen markedsføring. Illustrerende eksempel her kan være de private politistyrkene som lever godt på folks urealistiske redsel for vold. Og forsikringsselskapenes uniformering av natteravnene i egen markedsføringsøyemed et annet. Nok et eksempel er det offentliges bruk av private organisasjoner i barnevernssaker. Uprofesjonelle institusjoner benyttes fordi det ikke finnes alternativer. Feliplasseringer er ikke sjelden årsak til at lovbrudd begås. Vi får det motsatte av det myndighetene tilsikter med plasseringen, å forebygge lovbrudd.

Nok et eksempel som bør nevnes er sammenblandingen av oppvekstvilkår og kriminalitetsforebygging. Særlig påfallende blir dette nå vi ser på politiets inntreden i skolen som "lærere" i folkeskikk og pedagogenes omfattende virksomhet som "kriminalitetsforebyggere" i og utenfor skoleverket.

Det vi må stille spørsmål ved er hvilke sosiale, etiske og eksistensielle rammer dette arbeidet foregår under? Videre må vi spørre – på hvilket kunnskapsgrunnlag fattes vedtakene om forebygging av lovbrudd? Fra forskning vet vi at det vitenskapelige grunnlaget i betydelig grad er utilstrekkelig for utformingen av adekvate forebyggende tiltak. I langt større grad enn i dag må de tiltak som allerede er satt i verk evalueres med solid vitenskapelig metode før vi kan ha håp om at selv den minste gyldige konklusjon kan trekkes om virkningen av de tiltakene som koster samfunnet store beløp årlig. Kunnskap om et problems eksistens er ikke tilstrekkelig handlingsgrunnlag. Aktuelle virkemidlers positive og negative konsekvenser må

??

vurderes opp mot hverandre. Hvor plagsomt og kostbart er det for samfunnet å leve med en visse mengde avvik i forhold til å sette inn massive kontrolltiltak for å hindre alt fra lovbrudd til uønskede handlinger. Vurdering av verdier må alltid inngå som en del av grunnlaget for de handlinger vi ønsker å forebygge, og vurderingen må selvsagt komme før tiltakene settes i verk.

Norsk kriminalpolitikk mangler helhet i oppbyggingen av kunnskapsgrunnlaget, og tanker om hvordan kunnskapen bør brukes. I altfor lang tid har maktsterke grupperinger vedvarende og uten kunnskapsmessig dekning, krevd mer politi og strengere straffer og fått det. Som Christie (1999:13) har poengtert, kan det tenkes at forebyggelsestanken er særlig farlig utfra to forhold. Rettsapparatet er en del av moderniteten, og at samfunn som vårt i stadig større grad «styres gjennom kriminalitet». Her er vi ved ett av kjernepunktene i det forebyggende arbeidet - hva benytter vi kriminaliteten i samfunnet til. Det er nødvendig å stille spørsmål om hvordan kriminalitet er blitt et instrument for styring av samfunnet – med de åpenbart negative konsekvenser dette har både for fellesskapet, og for den enkelte lovovertreder. Mye av forklaringen slik jeg ser det, ligger i at vi som driver forebygging ikke kontinuerlig har holdt oss oppdatert på utviklingstrekk i sektoren av ny kunnskap som er relevant for virkemiddelbruk og oppgaveløsning. For å unngå at samfunnet styres gjennom kriminalitet, blir det avgjørende å styrke dialogen med virksomheter, fagmiljøer og interesseorganisasjoner. Det synes å være et særlig behov for å styrke og videreutvikle det tverrsektorielle samarbeidet mellom etater og tjenester lokalt. Dette kan for eksempel gjøres ved at man i gjennomføringen av kriminalpolitikken i større grad legger vekt på den sentrale virkemiddelbruken.

Andre typer kunnskaper

En vesentlig del av forebyggernes oppgave er å anvende kunnskaper om forbrytere og lovbrudd. Men kanskje det aller viktigste er å ha kunnskap om hvordan vi skal være forberedt på og gjennomføre endringer. Hurtige endringer kjennetegner vår tid. Lovbruddene endrer karakter over tid, derfor må forebyggende strategier tilpasses. Er den kompetanse vi har om forebygging av lovbrudd relevante, og hvilke tiltak er relevant i forhold til hva som kreves i morgen? Hvis ikke, hvordan skaffer vi oss den? Hvilke tiltak må gjennomføres. På engelsk har man et ordspråk som sier »Nothing is Permanent Except Change». Vi kan si at forandring er framstår som en egen disiplin også for de som skal forebygge lovbrudd. Dette har ført til økt behov for systematisk kunnskap om hvordan lovbrudd kan hindres. Ved å forstå hvordan mennesker reagerer, kan vi gjøre reaksjonene mer forutsigbar og deretter legge opp den strategi man ønsker å benytte ved forebyggingen. Disse forhold endrer rammebetingelsene for de som skal drive dette arbeidet. Dessuten stilles forebyggerne overfor dyptgripende strategiske utfordringer i tiden som kommer. De som skal lede dette arbeidet må vite hva de vil, hvor de vil og hvordan en skal oppnå resultater. Vi kommer ingen vei dersom vi forsøker å drive kriminalitetsforebygging ved prøving og feiling. Her ender vi raskt opp med erkjennelsen av at slike spørsmål bare kan løses gjennom kunnskap, fornuft og menneskelighet. Det kan ikke herske noen tvil om at den generelle kriminalpolitikken bør ha som forutsetning at skadene av kontrollvirksomheten for samfunnet, offer og gjerningsperson bør holdes så lavt som mulig.

Utfordringer

Hvordan kunnskap brukes er avgjørende for resultatene av forebyggende tiltak. De som arbeider med forebygging må møte mennesker med både faglig kyndighet og medfølelse, finfølelse – det vi gjerne kaller empati. Disse holdningene må kunne karakteriseres som forebyggenes grunnleggende etiske plikt. Den som skal forebygge lovbrudd bør kjenne sine egne

verdier og lære seg å respektere andres. Forebyggeren trenger dessuten kunnskap om kunnskapen. Når en vet mer handler en riktigere. Kunnskaper hjelper en til å forstå sin rolle som yrkesutøver, man skjønner hva en kan og ikke kan.

Hvordan forvaltes så kunnskapen på dette feltet? Den som skal drive forebyggende arbeid må forholde seg til en flom av informasjon, »fakta» fra alle kanter av verden. Mange ufaglærte som arbeider med forebygging av lovbrudd er ikke skolert til en slik oppgave. Fagpersoner derimot er trent i å skille det dårlige fra det gode og implementere viktig ny kunnskap som har konsekvenser for de menneskene som forebyggingen rammer og for samfunnet som helhet. De som skal forebygge lovbrudd har et stort behov for informasjon, mye større enn de selv anslår, og behovet blir ikke dekket.

Kunnskapsbasert forebygging av lovbrudd er skjønnsom bruk av gyldig oppdatert kunnskap. Det innebærer at man må ha trening i å stille de riktige spørsmålene, innhente kunnskap, vurdere kunnskapen kritisk før beslutning tas om å sette i verk tiltak. Forsvarlig forebygging av lovbrudd er ikke tommelfingerregel, men en klar forpliktelse for de som beslutter om tiltak som rammer medmennesker om tydelig og forpliktende oppdatering av kunnskapsnivået. Større grad av fagkunnskap må inn i forebyggingen isteden for den relativt tilfeldige omgangen med kunnskap som preger arbeidet i dag. Skepsisen mot forskningen på dette feltet har lange tradisjoner i vårt land. Resultatene fra forskningen kan komme til å fortelle oss at vedtatte sannheter ikke lenger gjelder. Dessuten kan resultatene gå på tvers av offisiell norsk kriminalpolitikk i den grad den finnes.

Ett av forebyggerens problem er å mestre innhenting og kritisk vurdere kunnskap. Dette representerer en betydelig samfunnsmessig fare fordi en stor del av det vi i dag kaller forebygging, knytter seg til å administrere moderne teknologi. Her blir det avgjørende å skille ut den gode anvendbare kunnskapen fra en strøm av informasjon – og handle i pakt med den. En del av kritikken mot forebygging av lovbrudd har gått ut på at de som driver dette arbeidet mangler evne til å sette seg inn i andre menneskers følelser. Kritikken mot manglende empati hos forebyggerne grunner seg i stor grad på deres manglende forståelse av egen makt. Det har vært få lyspunkter i norsk debatt om forebygging av lovbrudd de senere årene. Diskusjonen har dreid seg om lovbrudd hvor striden har stått mellom konkurrerende ideologier om politisk innflytelse. Men fremfor alt har det vært en æra for politisk entreprenørvirksomhet – høyre eller venstre, hvem tilbyr de enkleste løsninger på vanskelige spørsmål. Det er mulig å følge svingningene til den ideologiske pendelen fra høyre til venstre og tilbake igjen, og de merkelige ting som skjer med ideer om forebygging av lovbrudd på vei mot makten. Dessuten foregår det offentlige ordskiftet i stor grad på medienes premisser, med fokus på konflikter/problemer og enkeltpersoner og en framstilling preget av forenkling og kortsiktig fokus. Denne situasjonen har vært et særlig dårlig grunnlag for arbeidet med forebygging av lovbrudd i landet. Manglende evne til å finne nye løsninger har slik jeg ser det ført til at den formelle kontrollen i samfunnet øker, fengselsstraffen lengde for mange typer lovbrudd har også økt, tilbakefallsprosenten har ikke gått ned for de fleste former for lovbrudd. Alt dette er forhold som kan ha mange årsaker, mangel på oppdatert kunnskap kan være en faktor, sosiale og økonomiske forhold andre faktorer (Høigård og Balvig 1988:54). Som eksempel kan nevnes at den sterke politiske og byråkratiske påvirkningen kan ha ført til at de institusjoner som er satt til å arbeide med kriminalitetsforebygging har valgt en rolle som støttespiller for sosialetaten og skoleverket, uten tanke på å bevare kunnskapsnivået og kvaliteten på forebygging av lovbrudd. Høyt kompetansenivå og kvalitet på forebyggingen tiltak er nemlig ikke et gyldig argument for å bli et satsningsområde. Er det forebyggende arbeidet man har intensjoner om å drive godt likt hos bevilgende myndigheter, synes det å være tilstrekkelig, uansett faglig begrunnelse, kvalifikasjoner og kunnskapsnivå hos de som skal utføre arbeidet. Tiltak uten vitenskapelig dokumentasjon er blitt satt i gang med ufaglært høyt profilerte personer i ledelsen. Denne politikken har trolig ført til en svekkelse av offentlige organers

??

kunnskapsbasis gjennom reduserte bidrag til forskning. Ideelle private organisasjoner som i vesentlig grad mangler forutsetninger for å bidra til et økt kunnskapsnivå om kriminalitetsforebygging, tildeles årlig betydelige offentlige midler, og tiltak settes igang uten at det stilles krav til faglig begrunnelse. Det myndigheter og andre ikke i tilstrekkelig grad synes å interessere seg for, er hva som skjer med ideelle organisasjoner når de mottar betydelige offentlige midler. Endrer organisasjonene karakter eller er de fortsatt å betrakte som ideelle? Bruker organisasjonene midlene til egen profilering eller går de til forebygging av lovbrudd? Kunne disse midlene vært benyttet til å heve kunnskapsnivået om kriminalitetsforebygging? Ideell virksomhet må imidlertid ikke undervurderes i forebyggende sammenheng. Private organisasjonene deltar i arbeidet med forebygging av lovbrudd, men spørsmålet er på hvilket kunnskapsgrunnlag bygger dette arbeidet? Bygger de tiltak som ideelle organisasjoner setter i verk ved hjelp av offentlige midler på solide kunnskaper om problemet som man tar sikte på å løse?

I et åpent samfunn som det norske – må alle lære seg å leve med en viss grad av usikkerhet. Lovbrudd er en slik usikkerhetsfaktor. En for sterk vektlegging av forebyggelsesaspektet kan medføre forsterket opplevelse av faren for å bli utsatt for lovbrudd, større anmeldeshyppighet og redusert egenomsorgsevne. Det er ikke vanskelig å tenke seg en situasjon hvor det snakkes om avvik, lovbrudd og forebygging i så stor grad at det kan virke mot sin hensikt. Vi får et hypotetisk lovbruddsproblem i samfunnet. Det er altså ikke slik at stadig mer diskusjon om forebygging uten videre fører til økt kunnskapsnivå hos oss som skal arbeide med forebygging.

Som borgere av dette samfunnet må en ha evne til å tåle usikkerhet. Mange av de skremslene som bringes fram i lovbruddets navn, for eksempel den panikk som er skapt omkring ungdomsvold, er i virkeligheten lite presise og dårlig dokumenterte risikoestimer (Olaussen 1995). I virkeligheten mangler befolkningen informasjon om de bakenforliggende faktorer som forklarer situasjonen, og like ofte mangler de evaluerte handlingsalternativer. Forebygging av lovbrudd må i større grad gå ut på kommunikasjon med omgivelsene om risikosamfunnet, og vi må kreve at forskerne tar høyde for usikkerhet. Er det slik at manglende kunnskap om effekter av forebyggende tiltak er problemet, må innsatsen økes innenfor forskningen for å frambringe svar. Det finnes ingen snarvei til å besvare spørsmålet om effekten av forebygging. Som samfunn har vi imidlertid en forpliktelse til å unnlate å sette i gang udokumenterte forebyggende tiltak. Når vi så mangler kunnskap – hva gjør vi da? På tross av mye kunnskap vil vi alltid vente på nye svar. En erkjennelse både på individuelt og kollektivt plan om at vi mangler kunnskap kan gi grobunn for læring. Det vil kunne stimulere til relevant forskning, og forhindre at forskningsressurser går til prosjekter der spørsmålene er godt nok belyst fra før.

Konklusjon

Setter vi kunnskapsnivået hos de som skal forebygge lovbrudd opp mot kriminalitetsutviklingen i vårt land, er det ikke lette å se hvordan vi skal komme utenom betydelige endringer av kravene til oppdatert kunnskap hos de som skal utføre dette arbeidet. Mer eller mindre vilkårlige tiltak hvor intensjonen er opplæring og heving av kompetansen bør ikke lenger fortsette. Kunnskapsutvikling krever andre prioriteringer og strategier enn tidligere. Kravene til kunnskaper er stort og vil øke dramatisk i tiden som kommer fordi lovbruddsbildet endres og kompliseres. Kunnskapsutvikling er virksomhetens eget ansvar.

Hertil kommer at de som driver dette arbeidet på profesjonelt grunnlag, etter hver vil kreve større spillerom, mer forståelse for kunnskapens betydning i arbeidet. Den som da har en organisasjon som ikke fungerer, eller en ledelse som ikke forstår disse behovene, vil med stor sannsynlighet se seg om etter andre yrkesmessige utfordringer, og gå dit det er best å være

kunnskapsarbeider. Markedskreftene virker. Kunnskapssamfunnet gir krevende medarbeidere og ledere. Medarbeiderne krever engasjerte og tydelige ledere som ikke detaljstyrer og som gir dem tillit, ansvar og handlerom. Lederskapet må endre karakter fra administrativ styring til utviklingsorientert ledelse. Den som skal drive dette arbeidet må hente sin kompetanse blant annet fra nasjonale og internasjonale informasjonskilder og deltakelse i profesjonelle organisasjoner som driver forebygging av lovbrudd. Utfordringen ligger i å forstå de fundamentale omstillingsprosesser i samfunnet som vi kan se konturene av.

Kriminalitetsforebyggende arbeid må være mest mulig konsentrert om kjerneoppgavene. Hovedoppgaven blir å få skilt oppgaver som ikke er vesentlig for det arbeidet som skal forebygge lovbrudd, ut av de profesjonelle organene som driver dette arbeidet. De som skal drive kriminalitetsforebyggende arbeid i framtiden må være kreative og utdannet for å finne nye løsninger. De må ha forskerens analytiske tilnærming og evne til å stille kritiske spørsmål. De må ha samfunnsvitenskapelig spisskompetanse og organisatorisk erfaring. Framtiden for bekjempelse av lovbrudd ligger i å ta i bruk ny kunnskap og organisere virksomheten på en annen måte. Tradisjonelle hierarkiske organisasjoner hvor kompetansen følger fastlagte strukturer, må erstattes av likeverdige høyt spesialiserte forebyggende enheter med flat struktur. Disse må forholde seg direkte til kunnskapskildene på en aktiv måte når det gjelder oppdatering av kunnskap og til de oppgaver som skal løses. Resultater i forebyggingen av lovbrudd kan ikke oppnås på annen måte enn gjennom kunnskap og innsikt. Det er om å gjøre å stå i kunnskapens veikryss, det er der all informasjon finnes. Ønsker man å se resultater av sitt arbeid må man skaffe seg adgang til kunnskapen, strukturere informasjonsmengden på en relevant måte, for deretter å praktisere den. Kunnskap er selvsagt ikke statisk. Læringen er livslang, nå i stadig økende tempo. Skal man i framtiden oppnå resultat av det forebyggende arbeidet, starter endringsprosessen umiddelbart.

Litteratur

- Bottom, A. & P. Wiles** (1996) «Understanmding crime prevention in late modern societies» I: Bennet (red.) Preventing crime and disorder. Targeting startegies and responsibilities. Institute of Criminology: University of Cambridge, s. 1-42.
- Christie, N.** (1975) Hvor tett et samfunn. Christaian Ejlers' Forlag/Universitetsforlaget, Oslo.
- Christie, N.** (1999) «Forebyggelse» Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab, København.
- Clarke, R. V.** (1992) (ed): Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. Albany, NY: Harrow and Heston.
- Comte, A.** (1853) The positive Philosophy (ed. Van H. Martinean), London.
- Comte, A.** (1875) Framställning øfver anden (ed. Anton Nyström), Stockholm.
- Comte, A.** (1979) Om positivismen; översättning från franska av Otto Mannheimer, Korpen, Göteborg.
- Graham, J. & Bennett, T.** (1995) Crime prevention startegies in Europe and North-America. Helsinki: HEUNI.
- Felson, M. and R.V.Clarke** (1997) (eds.): Bussiness and Crime Prevention Willow Free Press, Inc. Monsey, New York.
- Høigård, C. og F. Balvig** (1988) Kriminalitet og straff i tall og tekst. Universitetsforlaget Oslo.
- Olaussen, Lef Petter** (1995) "Voldskriminalitetens utvikling de to siste tiårene" Nordsik Tidskrift for kriminalvidenskab, Købengavn
- Saint-Simon, H. de.** (1976) The political thought of Saint-Simon. Oxford University Press London.
- Skjervheim, H.** (1976) «Deltakar og tilskodar og andre essays» Tanum – Norli, Oslo.

??

Samfunnstjeneste som en administrativ avgjørelse

Av Erlendur S. Baldursson (I)

I Island idømmes samfunnstjeneste ikke av en domstol, men er en administrativ avgjørelse. Innlegget handler om hvorfor man i Island har valgt denne veien og noen fordeler og ulemper ved en slik fullbyrdelse av ubetinget fengselsstraff.

Fangetall

La meg først nevne at fangepopulasjonen i Island er meget lav i forhold til de land som vi vanligvis sammenligner oss med, ikke bare de nordiske, men også i vest- og nordeuropa. I 1999 var antall fanger i fengsler per 100.000 innbyggere i Island, 34. I 1997 og 1998 var det rundt 40 fanger per 100.000 innbyggere hvert år. I år(2000) ser det ut som fangetallet blir rundt 30-32 fanger. Tall fra andre nordiske land fra 1999 er meg ikke tilgjengelige, men fangetall i norden har i de siste år vært rundt 55-60 fanger per 100.000 innbyggere. Forskjellen er stor og de større samfunn i Europa har fangetall som ligger langt over de nordiske.

Hva denne store forskjellen beror på skal jeg ikke bevege meg innpå her, det er et tema for en annen forelesning. La meg dog nevne at i de senere år har man i Island brukt forskjellige alternativer til ubetinget frihetsstraff og blandt disse alternativer er samfunnstjenesten meget viktig. Jeg tror at disse alternativer har bl.a. medvirket sterkt til at fangetallet i Island er så lavt som det er i dag.

Innføring av samfunnstjeneste

Island var det siste av de nordiske land for å innføre samfunnstjeneste. Det ble gjort med lov om samfunnstjeneste fra 1. juli 1995. Danmark ble i 1982 det første land i norden for å innføre samfunnstjeneste og Norge fulgte etter i 1984. Sverige og Finland innførte samfunnstjeneste i 1990 og 1991. I samtlige land, unntatt Island, er samfunnstjeneste idømt av en domstol. I samtlige land startet samfunnstjenesten som en slags forsøksordning i en bestemt tidsperiode. I Island varte forsøksordningen i 2,5 år, d.v.s. til 31. desember 1997. I alle land unntatt Island så gjaldt samfunnstjenesteordningen i enkelte deler eller fylker av de respektive land, men i Island gjaldt forsøksordningen for hele landet. Dette ble gjort for å sikre likhet for loven.

I pgrf. 1 i den islandske lov om samfunnstjeneste nr. 55/1994 heter det bl.a. a: "Hvis en person er blitt idømt fengselsstraff, 3 måneder eller mindre, for forbrytelser som ikke betegnes som almenfarlige, så kan dommen fullbyrdes på den måte at ubelønnet samfunnstjeneste fra 40-120 timer erstatter fengselsstraffen". Lovens ånd er klart den at samfunnstjeneste er en måte å fullbyrde en ubetinget frihetsstraff på. Fra begynnelsen av har fremgangsmåten n.d.g. samfunnstjeneste vært slik at administrative organer har tatt avgjørelsen, ikke en domstol. I samfunnstjenesteloven fra 1994 heter det bl.a. i pgrf. 5: "justisministeren nedsetter et utvalg på tre personer som skal avgjøre om søknader om samfunnstjeneste blir imøtekommet. Utvalgets formann skal oppfylle krav som herredsdommer".

Når forsøksperioden var over i slutten av 1997, så forandret man radikalt på loven. For det første så kunne samfunnstjeneste, på 40-240 timer, ifølge den nye lov innvilges i stedet for ubetinget fengselsstraff på 6 måneder eller mindre. Man mente at erfaringene var gode og ville gjerne utvide bruken av denne reaksjonen. Denne forandringen førte til en fordobling i samfunnstjeneste fra år 1997 til 1998.

For det andre så ble samfunnstjenesteutvalget nedlagt og kriminalomsorgen fikk nå den oppgaven å ta avgjørelser om samfunnstjenestesøknader.

??

For det tredje så kunne domfelte, i tilfelle en søknad ble avslått, fra nå av overklage kriminalomsorgens avgjørelser til justisdepartementet som tar endelig avgjørelse i disse saker som andre klagesaker. Selve samfunnstjenesteloven ble avskaffet fra 1. januar 1998 og lovbestemmelser om samfunnstjeneste ble en del av lov om fullbyrdelse av straffer.

I dag er situasjonen slik at kriminalomsorgskontoret (det finns bare ett i landet) tar imot alle søknader om samfunnstjeneste, utreder personundersøkelser og avgjør om søknader innvilges eller ikke. I de tilfeller de blir avslått kan domfelte overklage til justisdepartementet som allerede nevnt.

Den 1. januar 2000 endret man loven på nytt. Fra den tid kan også de som skal sone subsidiær bötestraff i fengsel söke om at denne straffen blir forandret til samfunnstjeneste i 20-480 timer. Fremgangsmåten er den samme unntatt at man i dette tilfelle søker til politiet som så oversender søknaden til kriminalomsorgen. Det er politiets oppgave å fullbyrde forskjellige former for bötestraff. Det er allerede klart at denne lovendringen vil före til ytterlig ökning i bruk av samfunnstjeneste i stedet for fengsling av folk. Jeg kommer nærmere inn på denne ordningen senere i min innledning.

Den administrative prosess

Alle som dömmes til ubetinget frihetsstraff i Island innkalles med brev til fengsel en bestemt dag, ca. en måned fra dags dato. De som er idömt 6 måneders fengsel eller mindre får også tilsendt en liten brosjyre med grundige og godt forståelige opplysninger om samfunnstjeneste. Söknadsskjema er vedlagt. Ifölge lov om fullbyrdelse av straffer skal den domfelte innlevere söknad om samfunnstjeneste minst 14 dager för selve avsoningen skulle iverksettes. Han/hun blir så umiddelbart innkalt til personundersökelse og saken deretter behandlet av kontoret. Hvis söknaden vedtas så starter selve fullbyrdelsen av straffen med samfunnstjeneste i löbet av de neste dager. Hvis den domfelte bryter groft eller gjentatte ganger mot de de betingelser som gjelder for samfunnstjeneste så kan kriminalomsorgen bestemme at han/hun skal sone resten av straffen i fengsel. Denne avgjørelsen kan den domfelte overklage til justisdepartementet som tar endelig avgjørelse i saken.

Hva er så årsaken til at man i Island valgte å la administrasjonen ta avgjørelser om samfunnstjeneste men ikke domstolene som vanlig i andre land.? I redegjørelse for samfunnstjenesteloven fra 1994 nevnes bl.a. at man regner med at denne lösningen vil koste mindre enn hvis domstolsveien ble valgt. Det nevnes også at man ser på samfunnstjeneste som en måte å fullbyrde en ubetinget frihetsstraff på og at myndighetene allerede har flere muligheter å fullbyrde slike straffer på (Hybelhus, prøvelöslatelser, benådning, soning på behandlingsinstitusjoner uten om fengslerne) Man mente også at hvis domstoler skulle idömma samfunnstjeneste så var det vanskelig å forutsi om få eller mange av de tiltalte fikk slike dommer og det kunne være problematisk å utvikle dette alternativet under slike omstendigheter. Til slutt nevnes det i redegjørelsen at denne avgjørelsesprosessen kunne man forandre på ved forsöksperiodens slutt hvis man bestemte seg for at samfunnstjeneste skulle fortsatt være en del av vårt strafferetslige reaksjonssystem. Som tidligere nevnt så ble samfunnstjenesteloven avskaffet i 1998 og lovbestemmelser om samfunnstjeneste finns nå i lov om fanger og fullbyrdelse av straffer. Den administrative ordningen forandret man ikke på.

Det finns flere argumenter for den administrative ordningen enn de som er nevnt ovenfor. For det förste så har man pekt på at ved denne administrative avgjørelsesmåten så blir likheten for loven större. Det er et faktum at dommere har forskjellig syn på samfunnstjeneste og at noen er mer tilbøyelig til å idömma en slik reaksjon enn andre. To individer med lik bakgrunn og like lovbrudd kan ved forskjellige domstoler få forskjellige reaksjoner. Den ene kan f.eks. få kort fengselsstraff mens den andre blir idömt

??

samfunnstjeneste. Hvis dommeren ikke hadde hatt mulighet for å idømme samfunnstjeneste så skulle begge sansynligvis få korte fengselsstraff. De kunne begge ha søkt om samfunnstjeneste og hvis de var egnet begge to så skulle de få lik behandling. En lignende diskusjon finns i en ny rapport fra BRÅ 2000:13, "Sannolikheten att dömas till fängelse". Jeg siterer her fra side 45:

"Valet av påföljd i ett brottmål handlar om en bedömning utifrån det regelverk som finns i form av lagstiftning, prejudicerande domar, förarbeten osv. Detta regelverk är av naturliga skäl inte på langt när exakt, utan ger utrymme för individuella bedömningar. Eftersom människor är olika, vilket givetvis gäller även domare och nämndemenn vid tingsretter, gör de olika bedömningar utifrån detta regelverk. Det innebär att det finns skillnader mellan tingsrätterna vad gäller påföljdsvalget."

I Island blir alle søknader om samfunnstjeneste behandlet etter bestemt regler av det samme personale innenfor kriminalomsorgen og forskjellsbehandling skulle av den grunn være minimal. Den person som laver pesonundersøkelse av den domfelte, er direkte part av avgjørelsesprosessen innenfor kriminalomsorgen.

For det andre, og ikke mindre viktig, hvis man mener at samfunnstjeneste skal være et reelt alternativ til ubetinget fengselsstraff så er den administrative avgjørelsesmåten kanskje den eneste sikre måten. Etter min mening er det en bestemt fare for netwidening effekt hvis samfunnstjeneste er ment å erstatte andre former for reaksjoner enn ubetinget frihetsstraff.

Avslutning

Etter min mening og erfaring så har fullbyrdelse av ubetinget fengselsstraff og subsidiær fengselsstraff for bøter med samfunnstjeneste vært meget vellykket i Island fra begynnelsen av. Jeg deltok selv i planlegningsarbeidet i sin tid og har til sammens med andre medarbeidere, i større eller mindre grad, hatt med saken å gjøre fra begynnelsen av. Et stigende antall domfelte har fått samfunnstjeneste fra 1995. I år 2000 regner jeg med at omtrent 120 samfunnstjenestesøknader innvilges. Som tidligere nevnt så erstatter de ubetinget fengsel i 100% tilfeller. Bruddprosenten er i underkant av 10%. Over 100 domfelte i Island slipper således å sone i fengsel i år, de fullfører istedet sin straff med samfunnstjeneste. Dette er et høyt tall i et land hvor den gjennomsnittlige fangebefolkning per dag ligger på rundt 95 fanger. I Norge har man i de seneste år hatt under 1000 samfunnstjenestedommer i året. Innbyggertallet i Norge er ca. 16 ganger høyere enn i Island. Når dette er sagt så vil jeg understreke at jeg er klar over at en slik sammenligning er vanskelig.

Kritiske røster mot samfunnstjeneste har forkommet men bare i et fåtall. I 1991 skrev en nåværende professor ved det juridiske fakultet en artikkel hvor hun gikk imot samfunnstjeneste. Hun mente blandt annet at samfunnet var for lite og at samfunnstjenesteutøverne ville bli stigmatisert av den grunn. Hun mente også at islendinger hadde generelt en lang arbeidsdag og at samfunstjenesten av den grunn skulle være vanskelig å utføre. Dessuten nevnte hun i sin artikkel at det kunne være problematisk å finne samfunnstjenestearbeidsplasser i Island. Erfaringen har klart vist oss at ingen av disse argumenter har holdt.

Derimot er det både naturlig og forståelig at det finns forskjellige meninger om den administrative avgjørelsesmåten. Meg bekjent er samfunnstjeneste i alle andre land idømt av en domstol. Administrasjonen i de fleste land, der i blandt de nordiske, har derimot forskjellige lovfestede muligheter for å fullbyrde en ubetinget fengselsdom på. Som eksempel kan jeg nevne den elektroniske monitoring i Sverige og promillegrammer både i Danmark og Norge. I disse tilfeller søker de domfelte selv om at den ubetingete fengselsstraff blir forandret til en eller annen for behandling og/eller tilsyn. Det er administrasjonen som tar avgjørelsene på lik måte og når det gjelder samfunnstjeneste i Island. Generelt kan man si at

??

administrative avgjörrelser tas som regel av folk som står den domfeltes person og handlinger nær enn en dommer. Jeg er klar over at noen kan mene at det er en ulempe i en slik sammenheng. jeg mener det motsatte.

Som tidligere nevnt så innførte man samfunnstjeneste i Island i 1995. Som nevnt før så hadde de andre nordisk land på det tidspunkt hatt samfunnstjeneste i mange år. Selvfølgelig hadde man i Island skaffet kunnskaper om nabolandenes erfaringer på dette området. Det resulterte bl.a. i at samfunnstjeneste ble en administrativ avgjørelse. Jeg tror det var en riktig avgjørelse

Referenser

Ársskýrslur (Ársberetninger) Fangelsismálastofnunar ríkisins(Kriminalomsorgen)1997, 1998, 1999.

Baldursson, Erlendur S. "Prisoners Prisons and Punishment in Small Societies". Journal of Scandinavian Studies in Criminologi and Crime Prevention. Vol 1 No 1 2000.

Bragadottir Ragnheiður, "Samfélagsþjónusta"(Samfunnstjeneste), Úlfljótur 2. tbl. 1991.

Brå Rapport 2000:13. "Sannolikheten att dömas till fängelse".

Lög um samfélagsþjónustu(Lov om samfunnstjeneste) nr. 55/1944.

Lög um fangelsi og fangavist(Lov om fullbyrdelse av straffer) nr. 48/1988.

Penological Information Bulletin. No. 21-December 1998. Council of Europe.

??

Ekstern forsknings betydning for gennemførelse af et projekt på statsfængslet i Ringe.

Af Bodil Philip (DK)

Historie

I februar 1994 åbnede Statsfængslet i Ringe en Kontraktfængselsafdeling med plads til 12 indsatte. Grundlaget for afdelingen var en betænkning udgivet 1991. Betænkningen indeholdt forslag til retningslinier for kontraktfængsler og anbefalinger til bemanning. Inden påbegyndelse af udvalgsarbejdet var det besluttet, hvilke fængsler der skulle have de nye kontraktfængselsafdelinger. Statsfængslet i Ringe var ikke omfattet.

Hvorfor Ringe

Når Ringe alligevel fik en Kontraktfængselsafdeling skyldtes det store problemer med stofmisbrug i fængslet, et stort ønske i personalet om at gøre noget ved det og formentlig også det forhold, at der var sammenfald mellem inspektør på Ringe og formand for udvalget.

Eget koncept

Efter drøftelse med direktoratet for kriminalforsorgen blev det besluttet, at påbegynde et begrænset projekt, hvor der blev tilført ressourcer, men ikke i det omfang som en tilsvarende afdeling på statsfængslet i Nyborg fik tilført. Det blev samtidig besluttet, at afdelingen måtte modtage op til to ikke stofmisbrugere til støtte for afdelingen. Afdelingen fik således et lidt andet koncept end en tilsvarende afdeling i nabofængslet.

Problemer

Afdelingen i Ringe løb hurtigt ind i store problemer. Det var svært at fastholde de indsatte, personalet der alle var fængselsfunktionærer havde svært ved at omstille sig fra en regelorienteret hverdag til en mere behandlingsorienteret, man var belastet af personaleflugt og konsekvenspædagogikken spillede en stor rolle med mange bortvisninger til følge. Set i bakspejlet har der helt åbenbart været en manglende forståelse både centralt og lokalt for, hvor svær en opgave vi havde fået kastet os ud i.

Samtidig ar der et stort behov for afdelingen, en meget stor entusiasme i personalet og et brændende ønske om, at tingene skulle lykkes. Afgørende for afdelingen var, at psykolog Poul Christensen var tilknyttet som supervisor og spillede en central rolle i udviklingen af afdelingens kultur. En konkurrence til nabofængslet spillede vel også ind. Her havde man egne bygninger, helt adskilt fra det øvrige fængsel, flere ressourcer, et ældre klientel og et langt større rekruteringsgrundlag.

Central vurdering

Arbejdet på de to afdelinger blev fulgt centralt både statistisk og gennem tilbagemeldinger. Det var åbenbart, at der var store startproblemer på begge afdelinger, men nok størst på Ringe. De to afdelingers forskellige arbejdsvilkår blev glemt lidt, og jeg fornemmede uden, at det blev sagt direkte, at hvis ikke forholdene ændrede sig, var der risiko for, at afdelingen

??

ville blive lukket. Sideløbende udviklede afdelingen sig. En grundlæggende tro på, at dette nok skulle lykkes og et vedvarende ønske om at udvikle afdelingen, var fundamentale elementer i afdelingen. Hertil kom en opfattelse af, at man havde en svær opgave som trods alt i dagligdagen havde mange succeser som forsvandt lidt i tal og manglende opfyldelse af en målsætning om stoffrihed på langt sigt efter løsladelsen.

Afdelingen udviklede sig helt åbenbart i positiv retning og samtidig sad vi med et ry om, at det gik skidt. Dem, der skulle vurdere os, var ikke eksperter i stofmisbrugsbehandling, og vi følte, at der var behov for en faglig vurdering af vores arbejde samtidig med, at der var behov for hurtig udvikling.

Behov for extern forskning

Lidt tilfældigt drøftedes situationen med Anette Storgaard og en aftale om at afdelingen blev fulgt i et år blev etableret. Fængslet havde ingen økonomiske midler at gøre godt med. Eneste bidrag var stor velvilje og en kontordame, der fungerede som ankermand og indhentede hårde data. Justitsministeriet bevilligede et mindre beløb til dækning af faktiske udgifter og Anette Storgaards løb blev dækket af hendes almindelige stilling som lektor ved Aarhus Universitet.

Undersøgelsen

Undersøgelsen har resulteret i, at vi blev bekræftet i, at det arbejde vi gør, er godt, men også at vi kan blive bedre. Vi har fået dokumentation for, at afdelingen gør en forskel. Meget af det sagte vidste vi godt i forvejen. Alligevel har det været værdifuldt, at få en bekræftelse på at vores fornemmelser var rigtige. Noget har der været uenighed om i personalet. Med undersøgelsen fik vi sat punktum for en række interne diskussioner. Modstand mod initiativer blev fjernet, under henvisning til at sådanne initiativer efterlyses af de indsatte i hht. rapporten.

Vi fik sat fokus på, at afdelingen havde en uklar og urealistisk målsætning. Det har gjort det lettere at arbejde med. Undersøgelsen indeholdt interview med bortviste indsatte og indsatte, der boede på to almindelige afdelinger. Forbløffende viste det sig, at trods bortvisning havde et ophold på Kontraktfængselsafdelingen haft en positiv virkning. Hvad vi havde opfattet som ren fiasko viste sig at have haft positive elementer. Oplysninger om hvor svært/umuligt det er at holde sig stoffri på en almindelig afdeling, hvis man havde været stofmisbruger før indsættelsen, var skræmmende og bekræftede os i værdien af at have et stoffrit tilbud i fængslet.

Disse oplysninger har også givet anledning til eftertanke om, hvilke krav man med rimelighed kan stille om stoffrihed til indsatte på almindelige afdelinger i en situation, hvor man ikke tilbyder stoffri rammer og ingen form for hjælp udover den støtte fængselsfunktionæren som kontaktperson kan give.

Videreudvikling af afdelingen på baggrund af modtagne anbefalinger

Over en lang periode var der stor offentlig bevågenhed om bevågenhed omkring Kontraktfængselsafdelingen. Mange interview med afdelingens indsatte og et løbende ønske om at besøge afdelingen var en del af hverdagen på afdelingen. Rapporten har kvalificeret vores egen vurdering af afdelingen. Over tid rettede vi nogle af de kritikpunkter, der var, og afdelingen blev videreudviklet. I dag opfattes rapporten på nogle punkter som et historisk

??

dokument, og vi er derfor særligt glade for at Anette Storgaard har genbesøgt os. Vi har haft lejlighed til at fortælle om det, vi tog til efterretning og ændrede. Vi har med stolthed fremvist nye tiltag.

Nye spørgsmål

Kriminalforsorgens stofmisbrugsudvalg har sat spørgsmålstejn ved væsentlige elementer i afdelingens arbejde. Vi er glade for at få en uvildig vurdering af arbejdet og der med få belyst, er vi blevet blinde, og er den skepsis, der er rejst over for os berettiget, eller er vi foran og har taget behandlingsmetoder i brug, som ikke er kendte i kriminalforsorgen.

Alternativt stofmisbrugsbehandlingstilbud i kriminalforsorgen

Det har betydning for os, at Anette Storgaard ud over at have fulgt vores afdeling tillige har fulgt en anden stofmisbrugsbehandlingsafdeling i Kriminalforsorgen. Det er Kongens Ø afdelingen på statsfængslet i Vridsløselille. Denne afdeling har et helt andet koncept, her tager man behandlere ind udefra. Det er et væsentligt dyrere koncept, end det der er udviklet i Ringe. Det er vigtigt, at uvildig forskning kaster lys over forskellige tilbud og derved kaster et nuanceret lys over viften af tilbud med de fordele og ulemper hvert enkelt tilbud har.

Indsatte er lige så forskellige mennesker som alle andre og har derfor også behov for forskellige tilbud. Det ideelle ville være, at man kunne tilbyde alle indsatte de tilbud, de har mest behov for. Sådan er virkeligheden ikke. Kriminalforsorgen har få ressourcer og må derfor også se på omkostningerne. Det er derfor nødvendigt ved vurderingen af det enkelte tilbud at sammenholde udgifter og resultater. Dette forhold skal ikke resultere i, at man ikke skal kunne iværksætte programmer som Kongens Ø programmet, til trods for at det er meget dyrt. På den anden side er det også nødvendigt at have for øje, at et meget dyrt projekt med gode resultater ikke skal resultere i, at et langt billigere projekt med ikke helt så gode resultater skal nedlægges.

Konklusion

Der er ingen tvivl om, at det har betydet meget for os, at Anette Storgaard har fulgt os i nu adskillige år. Det er udfordrende at have fokus på sig. Det er en beskyttelse mod, lidt tilfældige afgørelser, hvis der skulle ske en ulykke eller interessen blot skifter. Vi har fået øjnene op for udviklingsområder, og udviklingen er gået stærkere, end hvis vi ikke havde fået denne hjælp. Vi er blevet mere bevidste omkring vores arbejde. Vi har også accepteret vores egne begrænsninger.

Brug af extern forskning

Der findes i Danmark næsten ingen nyere fængselsforskning. Enkelte initiativer tages i øjeblikket. Der er ikke tradition for at lade forskningsresultater mere systematisk indgå i beslutningsgrundlaget. Enkelte gange ændrer forskningsresultater en politik. Et sådant eksempel har vi med en undersøgelse udarbejdet af socialforskningsinstituttet, hvor indsatte børns vilkår blev belyst. Undersøgelsen resulterede i en række forbedringer for børn, der kommer på besøg i fængslerne.

??

Jeg kunne ønske mig, som ansat i et område med meget begrænsede forskningsmidler, at man fik en snævrere kontakt mellem kriminalforsorgen og universiteterne m.h.p. at hente viden hjem fra ind- og udlandet om, hvad der virker i hvilke situationer og overfor hvem.

Jeg kunne også ønske mig en forståelse fra forskernes side om, at embedsmænd naturligt lægger sit fokus på dagligdagen og derfor ikke har kræfter til at uddrage væsentlige forskningsresultater. Det er derfor nødvendigt, at forskningsresultaterne formidles i en form, der er let tilgængelig.

Dansk kriminalforsorg står i dag overfor meget store forandringer. Det ville være ønskeligt, hvis forskerne tog et initiativ og vejledte os mht. hvilke programmer, man skal hente ind, og hvad man skal lade ligge.

??

Vilka typer av kunskaper vill kriminologer föra fram till praktiker?

Av Jukka-Pekka Takala (F)

Jag är sociolog och forskare vid Rättspolitiska forskningsinstitutet i Helsingfors, närmare sagt vid institutets kriminologiska enhet. Cirka 30 människor jobbar på institutet, hälften av dom sköter fasta tjänster och de andra jobbar inom olika kortare eller längre projekt. Jag själv har närmast forskat några aspekter av påfölldssystemet: en evaluering av den finska samhällstjänsten i dess tidiga skede, en titt på medling vid brott, och nu håller jag på att samla data för att evaluera det pågående försöket med ungdomsstraffet (som Annika Heikkilä pratade om i förgår).

1.

Jag började närma mig den här sessionens tema så här: jag skickade en email till mina kollegor på institutet och frågade vilka kunskaper som dom skulle vilja föra fram till praktiker inom rättsväsendet. Jag fick ytterst få svar – ett till fem – beroende på hur man räknar. Jag tänkte nog börja med att referera vad som dom sade.

Bara en yttrade en tydlig förhoppning. Päivi Honkatukia, som själv forskar flickors och kvinnors erfarenheter av sexuella brott, från våldtäkt till sexuella trakasserier, ville att praktiker inom rätts- och polisväsendet skulle lära sig forskningsresultat om hur deprimerade kvinnliga våldsoffer ofta kan vara -- så att myndighetspersoner inte skulle förvänta att dessa offer alltid skulle handla på de mest rationella sättet.

En annan kollega, som har många och vida erfarenheter av växelverkan mellan forskare och praktiker – Kauko Aromaa –, erbjöd olika intressanta resonemang kring temat. Han beklagade att myndigheterna alltför sällan använder sig av forskning även om det skulle finnas resurser i form av både pengar och (åtminstone någorlunda användbara) data. Domstolen har mycket litet forskat i vad som verkligen pågår i tingsrättssalen; polisväsendet kunde ha satsat mycket mera än det har i att systematiskt jämföra olika arbetsmetoder.

Den tredje respondenten lade märke till forskarnas och praktikernas roller vis-avis behandlingen av brott i media. Detta, tror jag, är en viktig fråga – och en viktig traditionellt uppgift av institutioner sådana som Rättspolitiska forskningsinstitutet har varit att kritiskt granska till exempel de ”råa” siffror om brottsutvecklingen som myndigheterna publicerar från sina register. Denna kollega, Johan Bäckman, har ju också själv granskat huruvida det finns faktisk belägg för skräcken för den ”våldiga östkriminaliteten”.

Den fjärde kollegan närmast önskade att jag skulle komma upp med någonting intressant – åtminstone temat skulle möjliggöra det. Den femte kollegan kritiserade min förfrågan och menade att ”verkliga forskare inte frågar andra om råd i sådana här saker, dom vet ju själv hur sakerna förhåller sig och sen bara skriver och säger det ut”. Det var närmast på skoj, antar jag. Men i själva verket var rön från min lilla survey så pass ringa att jag är tvungen att själv tänka mig vilka slags kunskaper det är som kriminologer vill föra fram till praktiker; eller, närmare, hurdana typer av frågor skulle vi komma på om vi gjorde en ordentlig empirisk undersökning i stället för en informell förfrågan.

??

2.

Vilka typer av kunskap vill kriminologerna föra fram? En möjlighet att svara är att klassificera olika typer av data som kriminologer kan syssla med. Kriminologer kan ta data som myndigheten redan producerar och sen återvända de i en mer systematisk och upplysande form; kanske kan forskaren hitta i data någonting som bara kan hittas genom metodisk forskning. En annan viktig typ av kriminologisk kunskapsproduktion är olika slags enkätundersökningar. Alla känner ju till undersökningar om offererfarenheter, om självrapporterad kriminalitet eller om attityder gällande brott och straff. Dessa erbjuder kunskaper som kan gå bortom myndighetsdata. Sen finns det olika mera kvalitativa metoder, case studies, och andra typer av forskning som kan fördjupa våra kunskaper om viktiga mänskliga dimensioner som har med rätten att göra. Dessa är några typer av kunskapsproduktion som kriminologer kan och ofta också vill att syssla med.

Om vi lägger huvudvikten på ordet *vill*, blir det klart, att det kan också handla om någonting annat än bara neutrala kunskaper. Redan min lilla förfrågan kan tolkas i denna belysning. Kanske ville mina kollegor att sådana kunskaper skulle föras fram som dom själv kände väl till eller tyckte var viktiga (och ofta har dom ju skaffat kunskaper i ifrågavarande områden just därför att de tyckt de är viktiga).

De flesta kriminologer vill också framhäva och främja några speciella *synpunkter*, *tillnärmningssätt*, kanske till och med *värden* och *ideologier*. Saker som för utomstående verkar rena metodologiska finesser kan även dom vara objekt till heta känslor, men ofta handlar det om mera politiska och ideologiska saker.

Jag tror att erfarna praktiker är väl medvetna om att när dom beställer en undersökning, dom kan också få olika värden osv. på köpet. Många kriminologer har en moralisk agenda. Många är på ett eller annat ideologiskt korståg. Och det finns många tävlande kriminologiska skolor: anhängare av *stämplingsteorin* kanske framhäver olika saker än *rutinaktivitetsteoretikerna*, *kritiska kriminologerna* är kanske inte alltid in full överensstämmelse med alla *feministisk* inriktade forskare. Jag kunde gå vidare och nämna många andra kriminologiska tankeriktningar, men poängen är klar.

Det är klart, att det inte finns några klara skiljeliner mellan rena kunskaper or rena värden. Det finns också mycket empiriska kunskaper om vilka det finns en någorlunda bred överenskommelse – oberoende av kriminologiska skolor eller ideologier. En *kritisk* kriminolog kan föra fram kunskaper som även en mera *vetenskapligt* orienterad kriminolog kan godkänna. En anhängare av *kontrollteorin* kan skaffa empirisk belägg för någonting som också *konstruktionistiska* eller *inlärningsteoretiskt* inriktade kriminologer kan dra nytta av. Mera långtgående tolkningar dom kan gräla och faktiskt ofta gräl om. Men bra forskning kan leda till att meningsskiljaktigheter om hur världen faktiskt förhåller sig minskar i någon mån.

3.

En annan sak är att uppdragsgivare inte alltid vet vad som borde forskas. Det har redan kommit upp i några gånger under det här seminariet, att det är viktigt för myndigheter och forskarna att tillsammans utarbeta en forskningsplan som går att genomföra så att kunskapen ökar. Och det går sällan att skriva en sådan forskningsplan på rak hand, utan det behövs flere omgångar av växelverkan mellan myndigheten och forskaren – någonting som Jerzy Sarnecki redan framhävde. Ibland kan det innebära att båda parterna borde ändra på sina ursprungliga

??

planer. Alltså inte bara forskaren utan också uppdragsgivaren borde ofta revidera planerna. Detta kan bero på olika saker: forskaren kan ha idéer som det kan vara skäl att pröva i praktiken; eller hon kan peka på möjligheter att omorganisera en reform eller några rutiner på ett sådant sätt att det skulle vara möjligt att få bättre kunskaper, bättre jämförelser mellan olika alternativ, osv.

Detta bringar oss tillbaka till någonting i Ari Sarjanens anförande. Han introducerade termen *pepparkaksforskning* som en benämning för kriminologisk forskning som bakar och gräddar enligt enkla recept. Pepparkakor kan smaka men särskilt djupa eller komplexa grejor är dom inte. Sarjanen efterlyste en mera omfattande helhetssyn i forskningens och praktikens växelverkan.

Jag är nog överens med det mesta av det som jag förstod han är efter. Jag kan nog inte låta bli att göra en kommentar om helhetssträvanden.

Jon Elster, den norske filosofen, skrev en gång (1999, s. 207) att "pseudovetenskapens andra lag" är principen att "everything is causally connected to everything else". Detta, menar han, är en idé som "induces a reluctance to analytical modeling, which inevitably abstracts from some causally relevant features of the situation in order to understand the role of most important ones". (Pseudovetenskapens första lag, förresten, är "the principle that everything is a little bit like everything else".)

Jag menar att en helhetssyn är viktig men det finns helheter och helheter. Man kan alltid kritisera forskning därför att den inte tar hänsyn till en eller annan aspekt av helheten. Problemet är att det inte alltid är klart hurdan verkligheten är -- ofta gäller det snarare om en antagen, påstådd eller inbillad helhet än om den väl begrundade (man kan läsa Borges 1983 om heroiska försök att skapa språk som direkt skulle återge verklighetens struktur). Någon gång kan kravet för en holistisk syn innebära steg mot pseudovetenskap.

En rimlig helhetssyn kan inte helt blunda för de detaljer -- pepparkakor, om man så vill -- som vi kan producera på ett någorlunda pålitligt sätt. Det som Sarjanen berättade om tammerforspolisens lågtoleransexperiment och dess evaluering pekar på att det handlar om en rimlig helhetssyn. Det bygger på flere omgångar av växelverkan mellan polisen och forskare. Det bygger på gängse kriminologiska recept om hur man värderar sådana experiment. Det kan bli goda pepparkakor ut av detta och det verkar som om man kanske kunde bygga ett helt pepparkakshus som en rimlig model av de viktiga aspekter av experimentet.

4.

Jag har rapporterat om några svar mina kollegor gav på frågan vilka typer av kunskaper kriminologer vill föra fram och tänkt mig vilka slags dimensioner en empirisk undersökning av denna fråga möjligen skulle innefatta. Till sist tänkte jag avslöja någonting om vad jag själv skulle vilja föra fram. Om jag tänker på de projekt som jag varit med om och som på något vis haft att göra med utvärdering av försöksverksamhet (samhällstjänst, ungdomsstraff) eller av annars relativt nya metoder (medling i brottmål), är det klart att i inget fall var försöket så planerat att det skulle ha varit lätt att vetenskapligt jämföra olika alternativ. Det var nog möjligt i de flesta fall att i någon mån påverka vilka typer av data samlades inom själva verksamheten. Till exempel var jag ganska tidigt med när man planerade samhällstjänstförsökets datasystem, och många av mina önskemål tillfredsställdes. Utan detta skulle det ha varit mycket svårare eller även omöjligt att få vissa data. Men i inget fall var

??

själva försöket så uppsatt att man effektivt kunde jämföra hur olika alternativ påverkar världen utanför själva påföljdssystemet, t ex återfall i brott. Förstås kan man efterhand jämföra återfall i brott mellan försöksområden och icke-försöksområden, men det blir alltid mera kompromisser.

Literatur

Borges, Jorge Luis (1983/1960), "El idioma analítico de John Wilkins." I *Otras inquisiciones*. Buenos Aires: Emecé, 1983. Ss. 131-36.

Elster, Jon (1999), *Strong Feelings: Emotion, Addiction, and Human Behavior*. Cambridge, Mass: MIT Press.

Behovet for kriminologer innen politiet

Af Jon H. Snorrason (Is)

Inngang

Det kan påstås at tidligere oppnådde politiet bedre resultater i sitt arbeid enn nå, og det hersker faktisk ingen tvil om dette. Denne påstand kan bevises med mange forskjellige målinger som er blitt gjort og gir et forholdsvis godt bilde av politiets resultater, som f.eks. antall kriminelle handlinger innen de forskjellige grupper lovbrudd og prosentvis antall av låste saker.

Det er heller ingen tvil om hva det er som har hatt innflytelse på denne utviklingen eller at lovbruddene er blitt flere. Grunnen til flere lovbrudd og typer lovbrudd skyldes det voksende folketallet og store forandringer i samfunnet.

Det er ikke lykkedes for politiet og følge med disse forandringen i sitt arbeid. Det har ikke lyktes for det å opprettholde de samme eller lignende resultater som når samfunnet var enklere og mere gjennomsliktig enn det nå er. Det er allikevel ikke så enkelt, at man kan utelukkende skylde på politiet. Det dreier seg om andre og mere kompliserte faktorer som politiet ikke har kontroll over.

Politiets konsesjoner i arbeidet er lovbundet, og derfor er det lovgiveren som til en viss grad bestemmer politiets arbeidsvilkår. Meget forenklet kan man si at utviklingen er blitt den å beskytte individets rett og rettigheter, men ofte på samfunnets bekostning. Dette har hatt en innflytelse som man må ta hensyn til i denne sammenheng.

Politiet og dets struktur

Det er nåvending å spørre, om politiet har klart å følge med i den utvikling som har funnet sted, og å anpasse seg den slik at politiet kan oppfylle sin rolle. Politiet har utvilsomt både blitt forandret, samtidig som det på mange måter har justert sin virksomhet i forhold til samfunnet. Politiet benytter moderne teknologi og er generelt godt utstyrt teknisk sett, og politistyrken er også både godt trent og utdannet. Politiet kan med sikkerhet reagere på de problemer som kommer for dagen, den kan opplyse kriminelle forhold og utforske de slik, at man kan komme frem til akseptabel avslutning på de i retten. For disse oppgaver disponerer politiet godt utdannede og trentede spesialister.

Politiets struktur og organisering er allikevel ikke blitt forandret med hensyn til bemanning. Politiet er til en stor grad bemannet og ledet av jurister og politimenn.

Å opprettholde lov og orden

Samfunnet er svært opptatt av politiets arbeid og resultater. Politiet er under konstant kritikk som både er naturlig og nåvending. Det er også naturlig, at politiet tar hensyn til denne kritikken og tar i sitt arbeid hensyn til de krav som gjenspeiles i den kritikk som synes å være rettmessig.

De som arbeider innen politiet, peker allikevel ofte på den faktum, at politiet reagerer ofte med sine bestemmelser på kritikk som ikke er faglig og er basert på et usikkert grunnlag. Det finnes mange eksempler på, at politiet reagerer og organiserer sitt arbeid med å opprettholde lov og orden i forhold til mediaenes nyheter, som ikke gjenspeiler den faktiske situasjon, og fårer til en urettferdig prioritering av politiets oppgaver.

??

Det ser ut for at noe mangler på, at politiet følger med og undersøker de forandringer som finner sted i samfunnet, med det som mål å prøve å forutsi forandringer og politiets reaksjoner i forhold til de.

Dette synes å antyde, at den faste struktur som får er blitt nevnt, innebærer ikke de faktorer som er nødvendige for å kunne organisere seg i en bred sammenheng, slik at politiet kan utøve sin virksomhet på de områder, hvor man regner med at de kriminelle handlinger vil foregå i fremtiden, i den hensikt å oppnå bedre resultater.

Behovet for forskere innenfor politiets rekke

Ingen tvil hersker om, at politiet hoper det seg opp opplysninger, som er viktige for samfunnet for å lage prognoser om samfunnsmessige forandringer og deres konsekvenser for samfunnet, f-ålder som politiet skal arbeide med. Disse opplysningene finnes ikke andre steder og det er naturlig at de til enhver tid ikke blir distribuert utover det som er helt nødvendig i behandlingen av de enkelte saker.

Det er faktisk slik at de samfunnsmessige undersøkelser som blir gjort for å prøve å forstå, hvordan politiet bør organisere sitt arbeid og hvilken utvikling man kan forvente, blir utført av en for begrenset gruppe, hvis man har i tankene at innen politiet arbeider bare politimenn og jurister.

Jeg mener det er svært nødvendig, at politiet som institusjon i en stadig åkende grad ansetter sosiologer og kriminologer for å bearbeide de informasjonen som oppstår og bare foreligger hos politiet, om insidenter og begivenheter, informasjonen som ikke bare er nyttige og nødvendige, men også en forutsetning for at det er mulig å utføre og oppnå samfunnsanalyser for og til politiet for å organisere politiets virksomhet, slik at det kan oppfylle sin tiltenkte rolle til enhver tid, samtidig som politiet forbereder seg for sine fremtidige oppgaver i en verden i konstant forandring.

Dette er bare mulig ved å gjøre omfattende forandringer på politiets struktur. Man må innen politiet arbeide med samfunnsmessige undersøkelser parallelt med det å opprettholde lov og orden og undersøke kriminelle forhold. Det dreier seg nemlig om samfunnsmessige undersøkelser som ikke blir utført noen andre steder i denne sammenheng. Forutsetningen for dette arbeid er de informasjonen som ingen skal ha lov til å kunne bearbeide bortsett innenfor og av politiet. Det dreier seg derfor ikke om det å forflytte samfunnsmessige undersøkelser fra det akademiske miljø til politiet.

??

Deltagerliste:

Danmark

Eirup, Arne
Politiskolen
Brøndbyøster Boulevard20
DK-Hvidovre
Tel: +45 36 47 88 88 (omstilling)
e-mail: arne.eirup@skibby.mail.telia.com

Philip, Bodil
Ringe Statsfængsel
Boltinggårdsvej 10-12
DK-5750 Ringe
Tel: +45 62 62 28 00 (omstillingen)
Fax: +45 62 62 49 62

Holmberg, Lars
Det Retsvidenskabelige Institut D
Københavns Universitet
Sankt Peders Stræde 19
DK-1453 København K
Tel: +45 35 32 33 33
e-mail: lars.holmberg@jur.ku.dk

Storgaard, Anette
Juridisk Institut, Aarhus Universitet
Afdeling for proces- og kriminalvidenskab
Bartholins alle 34, Bygning 340
DK-8000 Aarhus C
Tel: +45 89 42 13 59
e-mail: as@jura.au.dk

Finland

Heikkilä, Annika
Kriminalvårdsföreningen
Runebergsgatan 34 B 2/ PB 219
SF-06101 Borgå
Tel: +358 ?
e-mail: annika.heikkila@om.fi

Takala, Jukka-Pekka
Rättspolitiska forskningsinstitutet
PB 1200
SF- 00101 Helsingfors
Tel: +358 9 18257874
e-mail: jukka-pekka.takala@om.fi

Möller, Susanne
Helsingfors Tingsrätt
Box 25
SF-00240 Helsingfors
Tel: +358-9-1572842
e-mail: susanne.moller@om.fi

Tolvanen, Martti
Joensuun kihlakunnan syyttäjänvirasto
Box 190
SF- 80101 Joensuu
Tel: +
e-mail: martti.tolvanen@om.fi

Sarjanen, Ari
Tammerforspolisen
POB 147
SF- 333101 Tammerfors
Tel: +358 ?
e-mail: ari.sarjanen@tampere.poliisi.fi

??

Island

Baldursson, Erlendur Sigurdur
Fangelsismálastofnun
Borgartúni 7
IS- 105 Reykjavik
Tel: + 354 520 5009
e-mail: Erlendur.S.Baldursson@tmd.is

Sigurdsson, Jon Fridrik
Fangelsismálastofnun / Prison and Probation
Administration
Borgartúni 7
IS- 105 Reykjavik
Tel: +354 354 520500
e-mail: jon.fridrik.sigurdsson@tmd.is

Snorrason, Jon H.
Ríkislögreglustjóri
Skulagata 21
IS- 101 21 Reykjavik
Tel: ?
e-mail: jhbs@rls.is

Norge

Christophersen, Jan Georg
Det kriminalitetsforebyggende råd
PB 8005 dep.
N- 0030 Oslo
Tel: +47 ?
e-mail: jan-georg.christophersen@jd.dep.telemex.no

Finstad, Liv
Institutt for kriminologi
Pb 6872 St. Olavs plass
N- 0130 Oslo
Tel: +47 ?
e-mail: liv.finstad@jus.uio.no

Sverige

Dahl, Gunnar
Polisen i Värmland
Box 157
S- 651 05 Karlstad
Tel: +46 54 14 50 30

Grevholm, Erik
Brottsforebyggande Rådet
Box 1386
S-111 93 Stockholm
Tel: +46 8 401 87 22
e-mail: erik.grevholm@bra.se

Danielsson, Anders
Rikspolisstyrelsen
Box 12256
S- 102 26 Stockholm
Tel: +46 ?
e-mail: Anders.Danielsson@rps.police.se

Lindström, Peter
Brottsforebyggande rådet
Box 1386
S-111 93 Stockholm
Tel: +46 8 401 87 30
e-mail: peter.lindstrom@bra.se

??

Månsson, Stig
Polisen i Värmland
Box 157
S- 651 05 Karlstad
Tel: +46 54 14 50 51

Du Rées, Helena
Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet
S- 106 91 Stockholm
Tel: +46 8 16 33 97
e-mail: Helena.duRees@crim.su.se

Sarnecki, Jerzy
Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet
S- 106 91 Stockholm
Tel: +46 8 16 21 02
e-mail: Jerzy.Sarnecki@crim.su.se

Svensson, Svenolov
Kriminalvårdsstyrelsens regionkontor
Box 2562
S- 403 17 Göteborg
Tel: +46 ?
e-mail: svenolov.svensson@kvv